

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

GODS WERK IN MENSENTAAL *

Is de bijbel vandaag van gisteren?

Het thema voor deze schooldag is 'De bijbel vandaag'. Er is zeker aanleiding voor dat thema. Gods Woord kan heden natuurlijk niet anders zijn dan vroeger. Toch is voor het gevoel van veel mensen de **bijbel** vandaag niet meer wat hij vroeger was. Er heeft een geweldige omslag plaatsgevonden rond de aanvaarding van de Schrift. Vroeger viel Gods Woord voor het besef van de mensen samen met de bijbel. Tegenwoordig ziet men tussen die twee vaak een grote kloof. Wat eeuwenlang werd aanvaard als de **heilige** Schriften, wordt in de laatste anderhalve eeuw steeds meer gezien als een verzameling van menselijke geschriften met heel uiteenlopende achtergrond. Het alibi voor deze visie wordt door bijna iedereen gezocht in de zogenaamde resultaten van de moderne bijbelwetenschap.

De bijbel geruild voor de moderne bijbelwetenschap

Het beroep op deze moderne wetenschap heeft zeker een schijn van recht. Vanaf de tweede helft van de achttiende eeuw zijn steeds meer bijbelgeleerden de Schriften gaan beschouwen als menselijke documenten waaraan geen bijzonder gezag kan worden toegekend. Men kan zeggen dat de bijbel 'bij meerderheid van moderne stemmen' is gedegradeerd tot een gewoon boek van godsdienstige mensen uit een vroegere tijd.

Het begon met het werk van Semler in de achttiende eeuw. Hij ging de canon behandelen als het resultaat van menselijke beslissingen. De bijbelboeken zouden niet bij elkaar staan omdat ze behoren tot dezelfde soort, namelijk profetische en geïnspireerde geschriften van de heilige mannen Gods. Zij zouden min of meer toevallig bij elkaar zijn gekomen, omdat de kerk ze in de derde en vierde eeuw heeft uitgeselecteerd als het best passend bij haar theologie en leer. Het zou de taak van de wetenschap zijn, vast te stellen welke documenten in deze kerkelijke verzameling vandaag nog waarde hebben voor het geloof. Zo verschoof de betekenis van de bijbel. Niet langer was zij de hoogste rechter over de mensen, maar de mensen werden benoemd tot scherpreechter over dit boek.

In de daaropvolgende honderd jaar ging het als een lawine. Het ene bijbelboek na het andere werd terzijde geschoven. Omdat het was samengesteld uit oudere bronnen en niet origineel zou zijn. Omdat het slechts de mening van een stroming binnen Israël of in de Oude Kerk weergaf. Omdat het ten onrechte op de naam van Jesaja of Paulus zou zijn gezet. De meest radicale bijbelgeleerden hielden soms geen enkel boek meer over dat nog enig godsdienstig gezag kon hebben.

Zoals zo vaak heeft de wal hier het schip gekeerd. In de twintigste eeuw verdedigen de meesten een tussenpositie. Sommige elementen in de bijbelboeken zijn authentiek en zij hebben het oorspronkelijke gezag van de profeet of de

HOOFDARTIKEL

Gods werk in mensentaal

J. van Bruggen

UIT DE SCHRIFT

De geboorte van het Kind I

A. Geelhoed

KERKELIJK LEVEN

De bijbel vandaag

R. ter Beek

KERK IN ORDE

De afbakening van de ambten III

M. te Velde

LITURGIE

Van één naar twee II

K. Harmannij

OP MAAT

Geloof en gedrag

H. Folkers

Innerlijk kompas

G.J. van Middelkoop

PERSCHOUW

W.G. de Vries

leraar, of van Jezus zelf. Andere elementen of soms hele bijbelboeken zijn tweederangs. Het lijkt alsof een zeker compromis is bereikt. In werkelijkheid is er echter geen terugkeer gekomen tot het aanvaarden van de *heilige* Schriften. Het is de moderne bijbelgeleerde die vaststelt in hoeverre bijbelwoorden nut en waarde kunnen hebben.

Deze vaststelling gebeurt op een weinig wetenschappelijke wijze. Dit blijkt wel daaruit, dat geen enkele overeenstemming wordt bereikt over de vraag welke bijbelwoorden nu uiteindelijk gezaghebbend kunnen blijven. De verdeeldheid in de moderne bijbelwetenschap is vele malen groter dan er ooit verdeeldheid tussen rechtzinnige bijbeluitleggers is geweest. Maar één ding verenigt alle verdeelde geleerden: de bijbel is een menselijk boek en is aan onze beoordeling onderworpen.

Deze visie op de Schriften wordt gepropageerd met een beroep op *de* resultaten van *de* moderne **bijbelwetenschap**. Dit kan imponeren en verlegen maken. Zoals ook gebeurt. Er is de laatste vijftig jaar een stortvloed van populariserende **bijbelkritiek** over de gemeenten heengekomen. De **kritiek** bleef niet meer binnen de muren van de universiteit, maar bereikte de preekstoelen, de catechisatielokalen, de godsdienstlessen enz. Zo groeide tenslotte een generatie op, voor wie het onbegrepen gezag van de moderne bijbelwetenschap meer gewicht in de schaal legt dan het gezag van de bijbel zelf.

De moderne bijbelwetenschap moet getoetst

Het resultaat werd, dat de bijbel voor veel mensen vandaag niet meer is wat hij gisteren was. Het meest ingrijpende is, dat de zeilen van de bijbel slap lijken te hangen.

Mensen komen niet meer onder de indruk van een beroep op de Schrift. Het ontzag voor dit heilige boek is verdwenen onder veel mensenkinderen.

In deze situatie is het dringend gewenst, dat aanstaande theologen, dominees of godsdienstleraren, getraind worden in het wetenschappelijk toetsen van wat men de resultaten van die moderne **bijbelwetenschap** noemt. Toekomstige catecheten mogen niet geblinddoekt hun werk tegemoet gaan. Zij zullen in staat moeten zijn om de eerbied voor het gezag van de Schriften te bevorderen, door verantwoorde en kundige weerlegging van de vele soorten **kritiek** die op de bijbel zijn losgelaten. Het klimaat waarin grote delen van de christenheid leven, gaat niet voorbij aan de gemeenten die Gods Woord uit de Schrift willen horen. Een theologische universiteit waar de **kritiek** wordt getoetst, is geen overbodige luxe voor een kerk die niet alleen bij de tijd wil blijven, maar vooral bij de waarheid.

Geloof naar eigen tijdsmaat

Toch zouden we ons vergissen, wanneer we dachten dat de eerbied voor de bijbel wel voldoende **beschermd** is wanneer we ons maar goed wapenen tegen de zogenaamde **Schriftkritiek**. De kerk is niet veilig, wanneer ze achter de wallen van verdedigingswerken ligt, en met een zucht van verlichting constateert dat het gezag van de Schrift in haar midden niet wordt aangevochten. Het hele gevecht rondom de bijbel in de afgelopen 150 jaar, hoe belangrijk ook, is namelijk een gevolg van iets anders. De kern van de strijd ligt eigenlijk niet eens op het theoretische terrein van de aanval op of de verdediging van de bijbel. Deze kruitdamp heeft ook iets van een rookgordijn.

De Schriften zijn er namelijk niet om zichzelf, maar om de werken van God waarover zij vertellen. Een bijbel kun je verdedigen, maar de werken van God moet je loven en prijzen. Juist die werken zijn ontzagwekkend, maar vandaag voor velen ook ongeloofwaardig. Achter veel **kritiek** op de bijbel steekt ongeloof in Gods wonderen en werken.

Laten we teruggaan naar het begin van de moderne **bijbelkritiek**: het is niet begonnen met het uiteenrafelen van documenten en bronnen. Voordat de moderne analyse van de bijbel begon, was er het ongeloof in de werken van God. In de **voorfase** van de moderne **bijbelkritiek** was er in Engeland het **deïsme**: daarin wordt aan God wel het begin van de wereld toegeschreven, maar niet het dagelijks bestuur. In de **voorfase** van de moderne **bijbelkritiek** was er in Duitsland de *Aufklärung*, waarin het geloof in wonderen als tegennatuurlijk werd losgelaten. Voordat de evangeliën op de snijtafel kwamen, had Strauss in het begin van de negentiende eeuw de verhalen daarin al tot onmogelijke mythen verklaard. Het geloof in het moderne **vandaag** met zijn eigen rede en zijn alles verklarende wetenschap overwoekerde het geloof in de voorzienige en almachtige God. Pas daarna kwam de **kritiek** op het boek los. En het is verder gegaan zoals het begon. Inmiddels kwam

KERNREDACTIE:

DR. W. G. DE VRIES (eindred.), DR. S. G. VAN MIDDELKOOP, PROF. DR. M. TE VELDE

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. R. TER BEEK, DR. S. B. LUITEN, PROF. DR. C. J. DE RUIJTER, DR. H. VELDMAN, PROF. DR. K. VEUNG

MEDEWERKERS:

J. D. BAAS, DR. J. A. BOERSEMA, J. M. DE JONG, DR. J. SMELIK

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan

De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V., Postrekening 406040 t.n.v.,

De Reformatie, Goes, Postbus 25.4460 AA Goes Tel. (01100) 15591

ABONNEMENT

f 84,75 per jaar; f 45,25 per halfjaar; studenten f 69,25 per jaar (binnenland)

Buitenland: f 14350 per jaar (zeepost)

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn.

Losse nummers f 1,85 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah.
Tel. (05210) 15946

ADVERTENTIES

Prijs: f 0.63 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen

ISSN 0165-5191

er veel analyse van de bijbelboeken die lijkt te bewijzen, dat het slechts menselijke geschriften zijn. Maar in de grond van de zaak is er ook vandaag die diepere laag van ongelof in Gods werk waarover de Schriften spreken. Het lijkt *vandaag* absurd, dat God in zes dagen de hemel en de aarde zou hebben gemaakt. Wie durft dat nog zo te zeggen? Het lijkt vandaag niet meer te handhaven dat God Manninne zou hebben genomen uit de man; wie durft dat nog serieus te nemen? Het lijkt vandaag moeilijk te aanvaarden dat een bijl zou hebben gedreven op water of dat Jezus zou hebben gewandeld over de golven. Zelfs al stond het er en al staat het er: men kan of wil die werken niet geloven. Zo is er, bijbelwetenschap of niet, een diepe afstand gegroeid tussen veel mensen vandaag en de werken van God die in de bijbel worden beschreven.

De ongelooflijke inhoud van de bijbel

Ik moet hier denken aan het verhaal van dat Joodse jongetje dat thuis kwam van school, en zei dat de meester verteld had over de uittocht van de Joden uit Egypte. Vertel es na, zei z'n vader, wat de meester daarvan heeft gezegd. 'Nou,' zei het jongetje, 'wij waren met z'n allen geëmigreerd uit Egypte om naar Palestina te gaan. Maar toen kwamen we voor de Rode Zee. Er was geen brug en de Egyptenaren zaten ons op de hielen. Toen heeft Mozes heel snel een luchtbrug georganiseerd en in no time waren alle Joden aan de overkant.' De vader reageerde nogal geschokt op dit verhaal: 'Dat is onmogelijk. Zo kan de meester het nooit verteld hebben'. 'Nee', zei het jongetje, 'dat is ook zo, maar als ik het had verteld zoals hij het deed, zou u het helemaal niet geloven.'

Dit verhaal is meer waar, dan de glimlach waarmee we het aanhoren, zou doen vermoeden. Het verhaal bepaalt ons erbij, dat wij via de bijbel in botsing komen met vandaag. De zee valt droog in de bijbel en in het verhaal, en zo kan het nog een keer verteld worden in de Amsterdamse Westerkerk, maar op hoeveel christelijke scholen durft men het nog als *geschiedenis* te vertellen? Wie durft vandaag nog *ruimte* te maken voor geloof en bijbel? De bijbel dwingt ons echter wél tot een complete hervorming van ons denken en voelen. We worden geroepen om uit te gaan uit ons vaders huis en maagschap, uit wat men 'vandaag' noemt, om daarbuiten de sterrenhemel te aanschouwen van Gods ongelooflijke werken die ons moeten bewegen.

Het bijbels schokeffect

De wonderen van Jezus doen ons beseffen, dat ons idee van een gesloten wereldbeeld niet klopt. Wij kunnen niet veel verder kijken dan de oppervlakte van virussen en bacteriën, neurosen en psychosen, maar er moet een veel diepere wereld zijn van demonen en onzichtbare machten. Wanneer we van engelen en demonen *vandaag* eigenlijk niet meer willen weten, roepen we daardoor een

interne spanning op tussen ons en de bijbel, waarin de geschiedenis vol is van hogere machten en krachten.

Het wonderlijke verhaal over de schepping van Manninne uit Adam doet ons beseffen, dat de manier waarop vandaag over de gelijkheid van man en vrouw en over de aard van het huwelijk wordt gesproken, onvolledig is. De scheppingsgeschiedenis dwingt ons hier tot een besliste keuze: of we geloven Gods werk en dan gaan veel dingen er vandaag heel anders uitzien, of we laten dat werk van God ineenschrompelen tot slechts een bijbels verhaal van weleer. Maar dit zal dan spoedig verdorren en ons ook een vertrouwenscrisis geven met de heilige Schriften.

Het verhaal over de hemelvaart doet ons beseffen, dat ons wereldbeeld in het tijdperk van de ruimtevaart heel beperkt en kortzichtig is geworden, en dat zich dichtbij onze tijd een totaal andere wereld bevindt waar wij geen weet van hebben. Om de hoek is meer dan hier: wij wonen maar in een zijstraat van de kosmos! Wanneer we daar eigenlijk niet van willen weten en ons voor die realiteit niet openstellen, is het alleen maar een kwestie van tijd voordat de bijbel voor ons glans en gezag gaat verliezen.

De bijbel doet nu eenmaal voortdurend een aanval op onze vanzelfsprekende uitgangspunten voor vandaag. De bijbel schudt aan de wortels van onze menselijke, binnenwereldlijke cultuur. Wanneer we ons daartegen afschermen, sluiten we de bijbel op in de bijbel. De werken van God worden opgesloten tussen twee kaften die in ere blijven, maar de werkelijkheid van God dringt dan niet meer tot ons door, en dringt niet meer schokkend door in ons hart, in onze binnenkamer en in ons leven.

Het loven van Gods werken vandaag

Daarom zal intense strijd tegen de Schriftkritiek tóch kunnen mislukken, wanneer de werken van God ons niet overweldigen en in beslag nemen. Wie de bijbel verdedigt is geen conservator van een oud erfgoed, maar hij probeert de ramen schoon te houden die ons het uitzicht op een ongelooflijke wereld bieden. Om die wereld gaat het, om hemel en hel, om God en engelen. In onze twaalf artikelen staat niets over de bijbel. Er staat wel als eerste artikel: 'Ik geloof in God de Vader, de Almachtige'. De strijd tegen de bijbel veroorzaakt veel kruitdamp. De werkelijke crisis van onze tijd ligt echter achter die kruitdamp: dit is het ontbreken van een besef van God. Wanneer Paulus worstelt met het ongelof in de opstanding bij sommige Korintiërs, wijst hij er eerst op dat Jezus opstond op de derde dag 'naar de Schriften' (1 Kor. 15,4). Later in zijn betoog roept hij echter uit: 'Sommigen hebben geen besef van Gódl' Hij is zich bewust dat een beroep op de Schrift weinig helpt, wanneer het bewustzijn van God en van zijn almacht is weggesloten of ontbreekt. De apostel schrijft dit tot onze beschaming, zegt hij.

We mogen dankbaar zijn voor een universiteit die de Schriften in ere wil houden, maar laten we met elkaar ook beseffen dat dit alles alleen nuttig zal kunnen zijn en blijven, wanneer bij studenten, docenten, ouders en kerke-

den de werken van God gekend, geëerbiedigd en geheiligd worden. Looft de HERE mijn ziel en al wat in mij is zijn heilige naam: de bijbel wil gelezen worden met dit lied in hart en leven. Niet onze tijd is de maat van alle dingen, maar de werken van God zetten onze dagen in een ander licht. Wanneer de bijbel ons niet in een ander heden doet leven, zal ons eigen vandaag ons die bijbel vroeg of laat uit handen nemen! Wij staan immers met die bijbel in een tijd zonder kerktorens. De bijbel blijft zelf echter de laatste toren die omhoog wijst en die ons een wereld toont die hemelhoog boven vandaag uitstijgt.

J. van Bruggen

* Toespraak, gehouden op de Schooldag, 29 september 1993.

Extra nummers van De Reformatie...

...kunt u bestellen door overmaking van de kosten op postrekening 40 60 40 t.n.v. De Reformatie-Goes, onder vermelding van jaargang en nummer.

Dit zijn de kosten (incl. porto):

- 1 ex.: f 3,15
- 2 ex.: f 5,60
- 3 ex.: f 8,25
- 4 ex.: f 10,10
- 5 ex.: f 11,95

Na ontvangst van het bedrag wordt uw bestelling per omgaande uitgevoerd.

DE GEBOORTE VAN HET KIND I

Want een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven

Jes. 9 : 5

Op het kerstfeest gedenken we de geboorte van onze Here Jezus Christus. Het is het feest van het kindje in de kribbe.

Maar we kunnen ons gemakkelijk zo blindstaren op dat kindje in de kribbe, dat we als het ware gevangen blijven binnen de muren van de kerststal. Zodat die dingen onze gedachten afleiden van het kerstevangelie. Het gevaar is dat het **kerstKind** zo onze gedachten gevangen houdt, dat we geen oog meer hebben voor wat er allemaal aan vastzit.

Er is een kindje geboren op aard', maar wat houdt dat nu eigenlijk in?

Want eerlijk gezegd botst dat toch tegen onze nuchterheid, waarvan we anders zo vaak blijk geven, dat een baby natuurlijk grote vreugde betekent voor de ouders, maar verder toch eigenlijk nog niet meetelt in de wereld. Dat wij in nuchtere grote-mensen-gedachten die kleine pukjes in de wieg in feite niet eens meetellen, dat strijdt toch met de wijze waarop wij vaak kerstfeest vieren. Want zeg nu zelf, wat een pasgeboren kind gaat betekenen, moeten wij rustig afwachten. Daar is bij de geboorte immers toch nog niets van te zeggen! En **krijgt** nu het kerstfeest pas zijn inhoud doordat wij vandaag weten wat er van het **kerstKind** geworden is? Maar dan is alles wat anderen ten tijde van die geboorte ervan gezegd en gezongen hebben, slechts een slag in de lucht geweest, die later een gelukkige greep gebleken is. Dan is alles wat er in ons kerstevangelie staat een voorbarige vertoning geweest, waarvan wel veel ophef is gemaakt, terwijl pas achteraf door de latere historie dat alles gerechtvaardigd is geworden. Wat Maria zong en de oude, grijze **Simeon** in de tempel. Van deze dingen moeten we ons toch wel rekenschap geven, willen we op zuivere en God welgevallige wijze kerstfeest vieren.

Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven. Natuurlijk hebben we allen meer dan eens deze tekst horen aanhalen, want hier wordt uit oudtestamentische profetenmond heel duidelijk en rechtstreeks over de komende Messias gesproken. Dat deze woorden over de komende Christus spreken is overbekend, daarom is iedereen met dit Schriftwoord goed vertrouwd. Maar zijn we ook vertrouwd met de boodschap die er in ligt?

Als nu eens gevraagd wordt, wat we zoal van deze tekst weten te vertellen, zouden we dan veel meer weten te zeggen dan dat we hier bekende kerstklanken beluisteren?

Een kind is ons geboren. En dan wordt in overeenstemming met het parallelisme van de Hebreeuwse dichtelijke taal, hetzelfde nog eens gezegd in andere woorden: een zoon is ons gegeven. Er is een **kindje** geboren op aard'. Maar dit is geen geboortekaartje of advertentie uit een krant. Geen bericht over wat al gebeurd is, maar profetie van wat nog gebeuren moet.

Nu treffen we vaak in de bijbel zoiets vreemds, naar onze begrippen, aan. Dit, dat er een geboortegeschiedenis van een kind verteld wordt, heel breed soms, zoals van **Kain** (Gen. 4 : 1), Mozes (Ex. 2 : 1-2), Obed (Ruth 4 : 13-17), **Samuël** (1 Sam. 1), Johannes de Doper (Luk. 1 : 5-25, 57-64) – en dat terwijl er van zijn latere prestaties – waar wij toch heel wat meer waarde aan hechten – een enkele keer vrijwel niets of helemaal niets meer wordt gezegd, zoals bij Obed en in andere geslachtsregisters. Zo ook hier.

Een geboorte en een naam: maar dan houdt het op.

Dat zet ons wel heel sterk aan het denken bij deze tekst.

In **Psalm** 8 zegt de **HERE**, dat Hij zich lof bereidt uit kindermonden. Bijvoorbeeld in de **kindergebedjes** tot Hem opgezonden.

Maar ook uit de mond van de zuigelingen. Dat waren de kleuters in het oude Oosten, tot **een** jaar of drie tot zelfs vijf. Zelfs de kleinste kleintjes, met hun onverstaanbare klanken, prijzen God. Die peuters, die hun woorden stamelen, dat klink niet alleen hun moeder, maar ook hun hemelse Vader, wiens naam heerlijk is over de hele aarde, als muziek in de oren. Dan let God daarop en dan luistert Hij daarnaar. Wat zelfs moeders niet verstaan – en moeders verstaan veel – verstaat de **HERE** wel in de kleinste kindertjes. Dat klinkt ons wonderlijk in de oren. Maar het wonderlijkste komt nog.

Uit de mond van **kinderen en zuigelingen** hebt Gij sterkte gegrondvest en dat met het oog op uw tegenstanders. En wie had die overgang nu verwacht. Als het gaat om de bestrijding van Gods tegenstanders, dan zouden we toch verwachten, dat nu gewezen zou worden op grote mensen. Grote mannen van naam en invloed. Knappe koppen in wetenschap en geleerdheid. Als het gaat om zulke grote dingen als de bestrijding van Gods vijanden, dan zien wij, grote mensen, toch meewarig op de kleintjes neer. Wat willen die beginnen. In grote mensenzaken en dan toch zeker in de grote zaken Gods, dan verwachten wij het van heel andere zijde. Dan zien we de kleine kinderen toch totaal over het hoofd? Dan tellen ze toch zeker niet eens mee? Een kind, wat heb je daar nu aan in zulke belangrijke zaken. Maar God zegt: Ik heb er veel **aan**. Ik doe er wat mee. Met het kleine – in mensenoog – doet God grote dingen, zegt de bijbel hier (en op veel andere plaatsen).

We konden het al lang weten! Denk alleen maar aan Gideon! Die met duizenden begon en het met slechts driehonderd man moest opknappen, dat afrekenen met machtige vijanden op Gideonsdag! Maar we dachten er niet

aan. En toch is de bijbel daar vol van. Als God grote dingen wil doen door menselijke mede-arbeiders, maakt het Hem niet uit of ze sterk zijn dan wel zwak. Voor Mij en mijn zaak betekenen de zuigelingen al heel veel, zegt de **HERE**. Die onmondige kindertjes maakt God tot een sterkte, een sterke vesting, een bolwerk in de strijd tegen de vijand.

Een kindje, het geringste dat zich laat denken, in het stamelen ervan worden Gods grote werken openbaar. Een klein kindje, het meest hulpeloze en hulpbehoevende schepseltje, het is een bolwerk tegen de wraakgierige.

Het stopt de mond der tegensprekers. De mond van de grimmige en grommende schriftgeleerden werd gestopt, toen de kinderen zongen: Hosanna, de Zoon van David. Tegen dat kindergezang waren die geleerde heren niet opgewassen. Daarom kwamen zij hun beklag doen bij de Here Jezus, want ze konden er niet tegenop. Maar Jezus antwoordde: hebt gij niet gelezen? Wat de wereld veracht en dwaas noemt, dat verkiest God tot instrument van zijn werk en strijd. Met schijnbaar machteloze middelen, uit kinderstemmetjes die Gods lof zingen, verricht God grote dingen. Daaruit bereidt God een macht waarop de vijand stukbreekt. Uit belijdende babymonden schept de **HERE** een zegemacht over zijn tegenstanders. Door die machteloos schijnende kinderen verheerlijkt God zijn naam en formeert Hij een weerbare strijdmacht. En overwint Hij wat die verheerlijking tegenstaat. Psalm 8 voert de weg naar het einde van de vijandschap in de schepping over kindermonden. Mede door de dienst van de **kinderen** verlost God ons van de vijand en brengt Hij de eeuwige vrede. De kinderen spelen een grote rol in de wereldstrijd tussen het zaad der vrouw en de slang met haar zaad. Ja, de kleintjes brengen de beslissing dichterbij. Het is niet voor niets, dat Christus de eis stelt aan verlore grote mensen om te worden als de kinderen.

Niet: er kwam uit wat er inzat, in die kindertjes, maar God haalde eruit, wat er **niet** inzat. Want die onnozele kinderen behoren tot de legerscharen van de **HERE Zebaoth**. God maakt hen – onbewust uiteraard – tot luide lofverheffers. We zouden zeggen: Is dat niet lichtelijk – of eigenlijk grotelijks – overdreven? Het rijk van de satan staat stevig en het wordt naar ons inzicht zeker niet door kindermonden omvergeblazen! Maar God doet het toch maar! We geloven toch wel het Woord van God door de mond van deze psalmdichter, als hij een geweldig instrument ziet in de kindermund, waardoor God hier beneden de heerschappij van de Boze breekt – uiteraard vanwege de principiële overwinning van Christus op Golgotha – en zijn Koninkrijk sticht?

A. Geelhoed

DE BIJBEL VANDAAG

Sinds een paar jaar wordt op de schooldag in Kampen een actueel thema aan de orde gesteld. Enkele hoogleraren houden er een toespraak over vanuit hun vakgebied. Aan het eind van de schooldag wordt belangstellenden de mogelijkheid geboden door te praten met de sprekers en met elkaar.

Op de laatste schooldag was het thema 'De bijbel vandaag'. De toespraken bij het thema werden gehouden door de professoren B. Kamphuis (dogmatiek), J. van Bruggen (Nieuwe Testament) en J. Douma (ethiek). Hun toespraken verschijnen vanaf vorige week als hoofdartikel in De Reformatie. We praten er ook in deze rubriek nog even over door.

Deze toespraken geven in al hun beknoptheid goede aanzetten voor bezinning op onze omgang met de bijbel. Laat ik een paar lijnen trekken.

Uit de mensen?

De toespraak van prof. B. Kamphuis, 'Uit de hemel of uit de mensen?', is vorige week afgedrukt. Hij zegt dat de bijbel een boek is 'uit de hemel', met woorden van God. Je rekent met de weg die Gods woorden op aarde hebben afgelegd. God heeft zijn woorden vaak tevoorschijn geropen uit de harten en monden van mensen. Ze zijn door mensen doorgegeven en opgeschreven en maken sindsdien deel uit van onze geschiedenis. Maar toch: het is een woord uit de hemel en niet uit de mensen. Dat zegt de bijbel over zichzelf (1 Tess. 2 : 13; 2 Tim. 3 : 16; 2 Petrus 1 : 21; Hebr. 3 : 7).

Daarmee is een belangrijke principiële uitspraak gedaan over de oorsprong en over de waarde van de bijbel. Dat bepaalt je houding tegenover dat boek. Wat prof. Kamphuis zegt is van groot belang voor de omgang met de bijbel door gelovige wetenschappers. Vaak zit er spanning tussen geloof en wetenschap. In het algemeen: de wetenschap geeft een verhaal dat niet strookt met het verhaal van de bijbel. In het bijzonder in de theologie: kan een gelovige wel voluit wetenschappelijk bezig zijn als hij de bijbel uitlegt?

Gelovige wetenschap

Er is langzamerhand een wetenschappelijk denktrant van de grond gekomen die zich alleen maar wil verantwoorden tegenover het verstand, tegenover zichzelf. Met zo'n denktrant kom je tegenover de bijbel in de problemen.

Tegenover het Woord van God past eerbied en vertrouwen.

Dit zou ervoor kunnen zorgen dat een gelovige wetenschapper als hij aan het werk is, zijn geloof tijdelijk tussen haakjes zet. En aan de andere kant: wanneer hij bezig is met het Woord van zijn God, zet hij zijn verstand op nul. Dat kan nooit goed gaan.

Toch heeft de bijbel niets tegen wetenschap, de bijbel is geen vijand van het verstand. Gods Woord maakt alleen bezwaar tegen wetenschap die heersen wil en niet dienen. Een gelovige wetenschapper is eerst gelovige. Dat maakt dat hij zijn denkwerk altijd doet met eerbied voor God, en vol vertrouwen in God. Zijn christen-zijn beperkt zijn wetenschappelijk bedrijf niet, maar normeert het. Hij zal de wetenschap niet overschatten. Hij verwacht het beeld dat de wetenschap van de werkelijkheid geeft niet met de werkelijkheid zelf. Hij staat open voor de werkelijkheid die hij aantreft.

Gelovige uitleg

Een bijbeluitlegger die gevangen zit in een wetenschappelijke denktrant die alleen zichzelf tot wet is, moet tegenover de bijbel wel in de problemen komen. De bijbel staat namelijk boven hem. Vandaag betekent dat een conflict: kun je dan wel voluit wetenschappelijk bezig zijn als gelovige.

Je geloof tijdelijk uitschakelen betekent dan vaak tegelijk: de bijbel ontgoddelijken of vermensen, anders is zo'n manier van denken niet hanteerbaar. God die de dienst van de mensen vraagt, moet tijdelijk zwijgen.

Toch is een wetenschapper hartelijk welkom, zelfs een theoloog. Maar alleen om te dienen, in dienst van het geloof. De bijbel vraagt niet om de kritische benadering van de moderne wetenschap, maar **kritiseert** zelf wie hem benadert. De bijbel heeft niets tegen wetenschap, tegen het verstand, alleen tegen wetenschap die heersen wil en niet dienen. Op die manier is de christelijke wetenschapper eerst christen en dan wetenschapper. Voor de gelovige theoloog betekent dat de bereidheid de bijbel en wat de bijbel zegt, met vertrouwen tegemoet te treden.

Het betekent bijvoorbeeld ook bescheidenheid. Gelovige schriftlezing zal uiterst voorzichtig omspringen met 'modellen' of 'systemen' waarin de hele bijbelse boodschap is ondergebracht. Een model kan gaan werken als mal. Wie gelooft heeft als uitgangspunt: de bijbel is zijn eigen model, mal. Iedere gelovige poging orde te brengen in het onderricht van de bijbel zal een ingebouwde voorzichtigheid kennen en altijd open staan voor aanvulling en correctie.

Een onzichtbare wereld

Prof. Van Bruggen schrijft vandaag in het hoofdartikel o.a., dat onder de oppervlakte van de wetenschappelijke **schriftkritiek** ongelof in de werken van God schuilt. Het moderne denkklimaat sluit zich af voor de inhoud van de bijbel.

De bijbel ontsluit een wereld die wij niet zien. Hij opent een wereld naast onze wereld, de wereld van hemel en hel, God en engelen. Hij schudt daarom aan onze ervaring. Hij past niet in ons straatje. Integendeel, wij moeten leren wandelen op de weg van het Woord, in de wereld van God.

Misschien is dat vandaag wel een van de belangrijkste problemen, ook voor gelovige bijbellezers. We hunkeren tegenwoordig naar ervaring. We willen iets beleven bij het **bijbel**-lezen. Maar daar zit het risico aan, dat onze beleving bepaalt wat waar en wat echt is. Op die manier kan je eigen belevingswereld een trechter worden voor de inhoud van de bijbel. Het zegt me niets omdat het me niets doet. Het doet me niets omdat ik me er niets bij voor kan stellen.

Het **kān**. Het Woord van God kan buiten onze deur blijven staan vanwege ons gebrek aan **ervaringsmogelijkheden**. We hebben in het oog van de bijbel wel eens te weinig zintuigen. Dan moet God ons speciale oren boren en bijzondere ogen geven, een nieuw hart voor de dingen die Hij ons duidelijk wil maken. Onze ervaring, onze gevoelens kunnen ons geloof in de weg lopen.

Geloof geeft je ogen

Er is daarvoor een (volgens mij) nogal gangbaar beeld. Boven op een smalle muur lopen drie personen achter elkaar. De voorste is het Woord van God, de middelste is het geloof, de laatste het gevoel. Alles gaat prima zolang het geloof zich concentreert op het Woord van God en het gevoel zich richt naar het geloof. Maar het wordt gevaarlijk als het geloof steeds achterom moet kijken om na te gaan of het gevoel nog wel volgt. Dan verliest het geloof het Woord van God uit het oog en gaan geloof en gevoel allebei wankelen bovenop die smalle muur, en dreigen ze beide te vallen.

Hier zie je dat vertrouwen in Gods Woord ook betekenen kan, dat onze ervaring, wat wij kunnen 'meemaken', in de **wachtrij** blijft staan **achter** het geloof. We zeiden daar vorige week iets van. En het geloof houdt zich aan het Woord van God, rekent op Gods trouw, wacht op zijn genade.

Dat is wel heel iets anders dan het klimaat waarin we ademen als we de bijbel dicht doen. Daar moet onmiddellijk genoten worden, zonder uitstel worden geproefd wat de bedoeling is. Verlangens kennen geen geduld, en die regeren de mensen. Maar het geloof zet grote ogen op in de wereld van God, vestigt de aandacht op Christus in de hemel en loopt op zijn wegen, en loopt een heel andere wereld binnen.

Gids, wachter, richtingwijzer

Prof. Douma's toespraak is, als alles goed gaat, volgende

week in dit blad te lezen. Hij schrijft over de bijbel als gids voor de christelijke wandel. De bijbel is het boek van het verbond tussen God en mensen, vertelt hoe we door het geloof in de gemeenschap met Christus zijn opgenomen. En aan zijn gemeenschap met Christus kan de christen aflezen wat zijn gedrag en zijn levensstijl moet zijn. De Schrift blijkt daarbij als gids, als wachter en als richtingwijzer op te treden. Soms geeft een tekst, een gebod een rechtstreekse aanwijzing. Soms waarschuwt de bijbel voor een verkeerde richting van denken of doen. Soms geeft de bijbel een richtlijn die van pas komt bij de beoordeling van een kwestie zonder zich daar rechtstreeks over uit te laten.

Dat brengt ons bij misschien wel de grootste uitdaging voor schriftgetrouwe gelovigen, voor kerken die het Woord **bewaren**. We leren vandaag heel andere dingen goed en slecht te vinden, dan wat God goed en slecht vindt. Dat komt op alle niveaus over ons heen. Via wetgeving en gemeentelijke verordeningen, via damesbladen en praatprogramma's, via pulptelevisie en literatuur, via films en muziek.

Langzamerhand groeien we op met twee soorten waarden. Iedereen vindt een beetje erotiek erbij horen. Niemand kijkt meer op van een dagelijkse portie geweld en agressie. Enzovoorts. Wat van iedereen mag, staat ver van de bijbelse normen en waarden af.

Duidelijkheidgevraagd

In deze wereld worden we geroepen duidelijk te zijn. Duidelijk in de keus voor wat God goed vindt en tegen alles waar God een hekel aan heeft. Daar is de bijbel heel direct in. We kunnen misschien ook vrij makkelijk aangeven wat deugt en niet deugt, met onze mond. Dat oordeel zou ons best eens tamelijk eenvoudig kunnen afdaan. Maar schrijft Paulus ergens: pas dan op (Rom. 2 : 1-11). Denk niet dat je van het kwaad af bent als je het hardop hebt veroordeeld. Nu moet je je ook toeleggen op het goede, en zo blijf je attent op de rijkdom van Gods goedertierenheid, verdraagzaamheid en lankmoedigheid. Het kan namelijk niet anders: wie Gods veroordeling van het kwade en de zonde overneemt, moet ook zichzelf veroordelen.

De duidelijkheid die van ons gevraagd wordt, houdt in dat we de zonde in woord en daad haten, maar ook dat we de zondaar liefhebben zoals Christus onszelf liefheeft. De zondaar die met ons **meeëet** van het avondmaal. De zondaars die we buiten de gemeente tegenkomen. Ook dat leren we als we naar Christus kijken: geen oordeel zonder barmhartigheid.

Dat is de agenda van elke dag voor de gelovige, voor de gemeente, voor de kerkeraad. Het is de weg die Christus aanwijst **en** opent. Een weg die veel goeds brengt, maar het ons niet makkelijk maakt. Een begaanbare weg achter Christus aan.

R. ter Beek

DE AFBAKENING VAN DE AMBTEN III

De klassieke gereformeerde kerkinrichting is ontwikkeld in de Reformatie-tijd, vooral door Bucer en Calvijn in de jaren 1536-1550. Zij zochten daarvoor aansluiting bij het beeld dat het Nieuwe Testament ons tekent van de eerste christelijke gemeenten.

Uit de taken en functies die in de handelingen en brieven van de apostelen voorkomen, concludeerden de 16e-eeuwse gereformeerden, dat er in de gemeenten van Christus een **meervoudige** ambtsdienst moest zijn. Er moesten niet alleen **predikanten** zijn als verkondigers en herders, maar ook **ouderlingen** als regeerders en **diakenen** als armverzorgers. Vaak werd naast de 'herders' (de predikanten/pastores) ook nog de dienst van de **doctoren** als een afzonderlijk ambt gezien.

Welke positie en taak werd er nu aan elk van deze soorten ambtsdragers toegedacht? En hoe werden de taken en de bevoegdheden ten opzichte van elkaar afgebakend?

De predikant

Het ambt van predikant was bij de gereformeerden van de 16e eeuw het minst omstreden en het duidelijkst afgebakend. Dat er in de gemeente overal een dienaar van het Woord (een 'Ministre', 'Pasteur', 'Pfarrer') moest zijn, was bijna vanzelfsprekend. Het was ook een ambt dat men naar anderen toe, bv. naar de Luthersen, niet hoefde te verdedigen.

Overal had men een prediker in de samenkomsten van de gemeente nodig. Niet een priester, zoals in de roomse kerk, maar een predikant, een verkondiger en uitlegger van het Woord van God. In de hele omwenteling van rooms naar gereformeerd met alle verschuivingen die er plaatsvonden, was dat een van de meest vaste en centrale punten in de kerkinrichting.

Uitgangspunt bij de bijbelse verantwoording is hier altijd Ef. 4 : 11 waar het gaat over de 'herder' of 'herder en leraar'. Daarnaast wordt dan 1 Tim. 5 : 17 aangehaald om te laten zien, dat hij ook oudste (presbuteros) of opziener (episkopos) kan heten. Hij is van de andere oudsten onderscheiden doordat hij specifiek werkt in het woord en

de leer. Verder wordt ook verwezen naar Rom. 12 : 8 (de vermaner) en 1 Kor. 12 : 28 (de leraar). Het geheel wordt versterkt met verwijzingen naar Tit. 1 : 9 (zich houden aan het betrouwbare woord naar de leer zodat hij in staat is te vermanen en te weerleggen) en Hand. 20 : 28 (de gemeente van God weiden).

Opmerkelijk is, dat men het ambt van predikant niet primair baseert op 1 Tim. 5 : 17 en zijn positie en taak niet opbouwt vanuit het oudstenambt. Men vindt de term 'oudste' daarvoor kennelijk te algemeen. Zelfs ziet men de predikant als méér dan alleen maar de 'herder en leraar' uit Ef. 4. Predikanten zijn bij uitstek óók de opvolgers van de apostelen, de evangelisten en de profeten. Vandaar veel verwijzingen naar Matt. 28 en Mc. 16 (het zendingsbevel), naar Matt. 16 en 18 en Joh. 20 (over de sleutels van het koninkrijk der hemelen en het binden en ontbinden) en naar 1 Kor. 3 en 4 (over de huisbeheerders van God).

Bij de ouderlingen treffen we zo'n verbinding met apostel, profeet, evangelist en leraar en de bijbehorende karakteristieken niet of nauwelijks aan. Maar voor de predikanten bepaalt die verbinding in sterke mate het beeld.

In de fundering van het ambt van predikant komen dus twee lijnen samen: aan de ene kant de lijn vanuit de apostelen, profeten, evangelisten en leraars. Aan de andere kant de lijn vanuit een plaatselijk oudstenambt, onderscheiden in oudsten die in het Woord en de leer en oudsten die alleen in pastoraat, tucht en kerkregering hun taak hadden.

Het predikambt wordt – vanwege de hoge betekenis van het gepredikte woord – algemeen gezien als het eerste, fundamentele, breedste en belangrijkste ambt in de kerk. De 'Pasteur' is de enige die verschillende functies in zich verenigt: pastor, doctor, en opziener/oudste. Hij is verantwoordelijk op heel het dubbel-terrein van doctrina (de leer) en disciplina (regering en tucht) en geeft daar leiding aan. Hij heeft als man van het verkondigde Woord de leiding van de tucht, de leiding van de kerk. Soms haast ook de leiding van de diakonie. Hij is voorzitter van de kerkeraad. Hij gaat voorop en treedt naar binnen en naar buiten op als voorganger en gemeente-leider bij uitstek.

Dat maakt de predikant intussen niet tot een autonoom opererend figuur. Heerschappijvoering (dominium) wordt hem met beroep op de Schrift uitdrukkelijk verboden. Hij doet het werk van opzicht en tucht in de gemeente altijd samen met de ouderlingen in collegiaal verband. Bovendien is hij zelf in zijn dienst aan het toezicht en zo nodig de broederlijke correctie van de ouderlingen onderworpen, tot zelfs in de afzetting toe. Hij is er immers om Christus te dienen en de gemeente te dienen.

De doctor

In de roomskatholieke traditie en de lutherse reformatie kende men geen kerkelijk doctors-ambt. Vooral door de invloed van Calvijn heeft de doctor (**lett.**: leraar) voor enkele eeuwen een vaste plaats gekregen in de rij van kerkelijke **ambtsdragers**.²

Wat de bijbelse fundering betreft, Calvijn en anderen baseerden het doctorsambt op de aparte vermelding van de 'leraar' in de opsommingen van Ef. 4 : 11, Rom. 12 : 7 en 1 Kor. 12 : 28, en dan verder op teksten als Hand. 13 : 1 (profeten en leraars in Antiochië).

Ze wisten wel, dat je 'herder en leraar' in Ef.4 ook als een aanduiding van één ambt kunt opvatten. Calvijn is er in zijn commentaar op Efeze (1548) nogal ambivalent over, maar **kies** uiteindelijk toch voor een aparte doctor, omdat de Here het leren zo duidelijk als een aparte en bijzondere gave heeft geschonken.

Zijn arbeidsveld heeft de doctor in de Schrift en de **doctrina** (de leer), praktisch vertaald in drie mogelijke taken: 1. onderwijs aan de hele gemeente bv. in bijbellezingen of catechismusuitleg; 2. theologische studie en onderwijs voor de opleiding van vooral predikanten; 3. catechetisch ondemcht. De tweede taak wordt al gauw de hoofdzaak: **doctores** zijn docenten in de theologie.

Wat de verhouding tot de predikant betreft, uit Rom. 12 en Ef. 4 leidt o.a. Calvijn af, dat 'leren' en 'vermanen' twee afzonderlijke taken zijn. Wie geschikt is om leraar te zijn in Schriftuitleg en ondemcht is nog niet altijd ook geschikt om het praktisch en concreet toe te passen, dus om voor de gemeente te preken.

Prediking, sacramentsbediening, het inzegenen van huwelijken en (in een deel van de kerken) ook het participeren in kerkeraadswerk komt daarom de doctor niet toe, tenzij hij er speciaal toe geroepen wordt. Met andere woorden: een doctor kan wel naast zijn doceer-werk ook de predikantstaken vermchten, maar dan moet hij daarvoor apart als predikant worden geroepen en aangesteld. Onder de vier gereformeerde ambten was dat van de doctor duidelijk het zwakst onderbouwden het minst overtuigend als eigen ambt. In enkele belangrijke confessies en kerkordes ontbrak het. Tegen deze achtergrond is het te verstaan, dat in de 20e eeuw bij herzieningen van kerkordes van het calvinistisch type de doctor als apart ambt is verdwenen.

Tot 1978 stond bijvoorbeeld in onze eigen kerkorde in art. 2: 'De diensten zijn vierdelig: der dienaren des Woords, der doctoren, der ouderlingen en der diakenen.' Bij de doctoren ging het dan in feite om de professoren in de theologie. Hun werk werd beschouwd als een speciale vorm van het predikantschap. Vandaar dat in de NGB. in art. 30 en 31 geen vier, maar **drie** ambten werden genoemd: 'Dienaars of Herders', 'Opzieners' of 'Ouderlingen' en 'Diakenen'. Drie en vier ambten – het stond in geloofsbelijdenissen kerkorde rustig naast elkaar.

In 1978 is art. 2 **KO** gewijzigd. Nu staat er: 'Er zijn drie ambten te onderscheiden: het ambt van dienaar des Woords, van ouderling en van diaken.' Maar er worden tegelijk twee bijzondere vormen van predikantschap genoemd: voor de opleiding (de vroegere 'doctoren') en voor het zendingswerk.

De ouderling

Onze gereformeerde voorouders uit de 16e eeuw hebben het ambt van ouderling veel meer moeten onderbouwen en verdedigen dan dat van predikant. Vooral **hier**, in het pleidooi voor het ouderlingen-ambt, lag het eigene van de gereformeerde kerkregering. Historisch gezien is het ook zo gegaan, dat de predikanten met steun van de overheid er overal al wel waren, maar dat de ouderlingen naderhand nog aan hen moesten worden toegevoegd.

De fundering van het ouderlingenambt in de Schrift gebeurde in de gereformeerde kerken uit de Reformatie-tijd primair aan de hand van Rom. 12 : 8 (prohistamepos, 'die leiding geeft') en 1 Kor. 12 : 28 (kubemèseis, 'vormen van) regering'). Uit de daar gegeven opsommingen vergeleken met andere Schriftgegevens concludeerde men tot de **regering** als een apart werkterrein in de kerk met eigen werkers.

We moeten ons de praktische historische achtergrond van dit Schriftbewijs realiseren. Bij velen leefde de gedachte dat in een christelijke samenleving de overheid wel leiding kon geven aan het zedelijk leven van de mensen. Maar Oecolampadius, Bucer en Calvijn benadrukten, dat leiding geven, regeren, in de Schrift niet alleen maar als overheidstaak wordt aangeduid (Rom. 13), maar ook (bv. in Rom. 12) als gave en taak en zelfs als uitdrukkelijke vaste functie in de kerk. **De kerk heeft een eigen regering!** En dan niet alleen maar, zoals ook Luther en Zwingli wel wilden, een leiding door middel van de prediking. Maar ook een leiding door middel van een eigen kerkelijke tucht **naast** de burgerlijke tucht van de overheid.

Een tekst als 1 Tim. 5 : 17 neemt in de bijbelse onderbouwing voor het ambt van ouderling vervolgens altijd een secundaire plaats in. Soms wordt hij als het over predikanten en ouderlingen gaat niet eens genoemd (bv. bij art. 30-31 van de NGB. uit 1561). Hij fungeert steeds pas in

Johannes Oecolampadius (1482-1531)

tweeder instantie om de conclusies uit de eerdere teksten te bevestigen en te versterken. Men laat er dan mee zien, dat het stellen van 'oudsten' naast de predikanten geen vreemde zaak is. En dat ze maar geen zakelijke 'gubernatores' (bestuurders, regeerders) zijn, maar presbyters mogen heten met een echt geestelijke status en taak.

Voor roomse oren moet dit heel revolutionair geklonken hebben. 'Presbyter' was immers vóór de Reformatie en bij Rome nog steeds de gangbare term voor de priesters. Priesters, die tot een heel andere orde behoorden dan de gewone kerkmensen. En nu worden daar door Calvijn en anderen zomaar 'leken', gewone boeren, burgers en buitenlui tot 'presbyter' gebombardeerd!

Onmiddellijk achter de drie Schriftplaatsen Rom. 12, 1 Kor. 12 en 1 Tim. 5 volgen in de fundering van het ouderlingenambt verwijzingen naar Hand. 14 : 23 (Paulus die overal oudsten aanstelt), naar Hand. 15 (de oudsten in Jeruzalem), Hand. 20 (de oudsten van Efeze), 1 Tess. 5 : 12 (prohistamenoi, vooraanstaanden, leidinggevend), en naar het spreken over opzieners en oudsten in Tit. 1, 1 Tim. 3 en Fil. 1 : 1.

Als belangrijke tekst wordt ook Matt. 18 ter sprake gebracht. Het betoog loopt dan zo: uit de woorden 'zeg het aan de gemeente' ('ekklesia') blijkt dat er voor de oefening van tucht een college nodig is, dat oordeelt als vertegenwoordigende de gemeente. Als zodanig fungeerde bij de Joden het Sanhedrin of een synagogaal college. Zo moet er ook vandaag in de kerk een raad zijn van mannen uit het volk die hun taak hebben op het terrein van de tucht en de regering van de kerk.

Wij hebben nu gaven, onderscheiden naar de genade, die ons gegeven is: profetie, naar gelang van ons geloof; wie dient, in het dienen; wie onderwijst, in het onderwijzen; wie vermaant, in het vermanen; wie mededeelt, in eenvoud; wie leiding geeft, in ijver; wie barmhartigheid bewijst, in blijmoedigheid. Rom. 12:6-8

En God heeft sommigen aangesteld in de gemeente, ten eerste apostelen, ten tweede profeten, ten derde leraars, verder krachten, daarna gaven van genezing, (bekwaamheid) om te helpen, om te besturen, en verscheidenheid van tongen. 1 Kor. 12:28

Vaak wordt tegenover bisschoppelijke stelsels als van Rome en de Anglicaanse kerk benadrukt, dat 'presbuteros' (oudste) en 'episkopos' (opziener) in het Nieuwe Testament door elkaar gebruikt worden. Men beroept zich daarvoor op de kerkvaders uit de oude kerk, vooral op Hiëronymus (4e eeuw) en verder ook op Ambrosius, Aërius en Cyprianus. Dit beroep dient om de figuur en machtspositie van een bisschop of van de predikant als een soort plaatselijke bisschop boven de ouderlingen af te wijzen.

De ouderling staat niet onder de herder en leraar. Toch heeft hij wel een minder breed en minder zelfstandig ambt dan de predikant. Voor ons het meest opvallend is, dat 'de leer', 'het Woord' niet direct als werkterrein van de ouderling wordt beschouwd. Hij houdt zich bezig met 'de regering'.

Dat heeft wel alles met het Woord en de leer te maken. De regering in de kerk is immers altijd de regering met het Woord. Maar de ouderling wordt toch niet 'verkondi-

ger' van dat Woord of 'leraar' genoemd. Dat geldt niet alleen voor de *publieke* verkondiging, maar ook voor die aan de huizen. Hij is meer 'toepasser' en 'voltrekker' van het Woord en de leer in het opzicht over de gemeente. Hij is opzichter en wachter, niet leraar en verkondiger.

Alleen bij Bucer liggen de accenten wat anders. Hij benadrukt veel de pastorale kant, de zielzorg met het evangelie, méér dan bv. Calvijn en Beza, die de taak van de ouderling vaak als 'regeren' en 'geestelijke rechtspraak' aanduiden. Maar algemeen is toch bij de 16e eeuwse gereformeerden de overeenkomst tussen predikant en ouderling niet gelegen in het leren en verkondigen, maar in het moreel en pastoraal leiding geven en regeren.

Aan de ouderlingen wordt ook niet de bediening van de sacramenten toegedacht. Die moet direct gekoppeld blijven aan de verkondiging. Daarmee wordt niet de doctrina geheel buiten hun werkterrein gezet. Ze hebben toezicht ook op de leer van de gemeenteleden en op heel de dienst van de predikanten. Ze mogen in de Franse kerken bv. ook hun oordeel over de leer geven bij proefpreken en bij examens. Wel is er dikwijls aarzeling om hen in zaken van de doctrina mee te laten stemmen. Dat is immers hun eigenlijke terrein niet. Ze hebben wel toezicht op de leer, maar vanuit de invalshoek van de regering.

Deze positiebepaling is ook te herkennen in formuleringen als 'ze zijn aan de dienaren van het Woord *toegevoegd* voor raad en hulp'. Ze doen hun werk 'naast de pastor', 'samen met de pastor'. Ze zijn diens 'socii subsidiarii' (ondersteunende metgezellen). Bovendien doen ze meestal niet continu of levenslang dienst, maar treden ze periodiek af.

Deze in vergelijking met de predikant smallere, minder zelfstandige en minder publieke positie van de ouderling is structureel. Dat heeft te maken met zijn *werkterrein*: hij is er voor de regering; met zijn *herkomst*: hij is man uit het volk, ook wel enigszins om de gemeente te representeren, en komt dus vanuit een andere hoek; en met het feit dat hij sterk in *collegiaal verband* zijn ambt uitoefent, altijd samen met anderen.

Toch zijn de ouderlingen uitdrukkelijk niet de minderen van de predikanten. Ze zijn er juist mede ook om hiërarchie van de predikanten te voorkomen. Ze hebben toezicht op de predikanten en moeten hen zo nodig vermanen en zelfs afzetten. Predikanten en ouderlingen moeten bovendien samen als een echte raad, een college functioneren, ze moeten regelmatig vergaderen en ze mogen over en weer niets zonder elkaar doen.

De diaken

In de bijbelse fundering van het ambt van diaken zijn Hand. 6 (over de zeven) en 1 Tim. 3 (over de vereisten voor de diaken) de primaire teksten. Men ziet wel een bepaald verschil tussen de 'zeven' in Hand. 6 en de latere diakenen als specifiek alleen armverzorger. Maar toch ziet men in Hand. 6 een eerste stadium van een nieuwtestamenteisch armenzorg-ambt.

Daarnaast verschijnen vaak de teksten Rom. 12 : 8,

1 Kor. 12 : 28, Fil. 1 : 1 en 1 Tim. 5 : 3-15 (over de weduwen). In Rom. 12 : 8 wordt het 'meedelen' als het uitdelen van geld, voedsel en goederen uitgelegd, en het 'barmhartigheid bewijzen' als het persoonlijk verzorgen van armen, zieken, bedrukten en gevangenen. Bij dit laatste wordt dan vaak een lijn getrokken naar de weduwen boven de 60 jaar uit 1 Tim. 5.

Direct na Rom. 12 wordt meestal 1 Kor. 12 : 28 aangehaald, waar naast de vormen of bekwaamheden om te besturen sprake is van vormen of bekwaamheden om te helpen (**anti-lèmpseis**, *opitulationes*, in de **St. Vert.** 'behelp- sels'). Tenslotte wordt Fil. 1 : 1 genoemd waar Paulus schrijft aan de gelovigen in Filippi, samen met hun opzieners en diakenen, dat laatste dan uitgelegd als armenverzorgers.

Calvijn vertaalde in zijn 'Ordonnances Ecclesiastiques' voor Genève (1541) de uitleg van Rom. 12 ook kerkrechtelijk dóór in twee soorten diakenen. Hij onderscheidde in 'procureurs' en 'hospitaliers'. De eersten zorgden voor het beheer en uitdelen van gelden, de tweeden waren persoonlijk actief in daadwerkelijke ziekenverzorging en voedseluitdeling. Bij enkele belangrijke auteurs, Calvijn, Bullinger, Beza en Zepper, worden aan die tweede soort de weduwen toegevoegd, soms meer algemeen ook **diakonessen** genoemd. In confessies en kerkordes heeft dat weinig weerklank gevonden, zoals trouwens heel **Calvijn's** onderverdeling van het **diakenambt**.³

En Hij heeft zowel apostelen als profeten gegeven, zowel evangelisten als herders en leraars. *Ef. 4:11*

Den oudsten, die goede leiding geven, komt dubbel eerbewijs toe, vooral hun, die zich belasten met prediking en onderricht. *1 Tim. 5:17*

Het beeld lijkt helder: het ge-reformeerde diakenambt is er voor de armenzorg. Maar er zijn ook afwijkende elementen. Tot vrij laat in de 16e eeuw toe blijven er in de taakomschrijvingen van de diakenen overblijfselen herkenbaar van de diaken-oude stijl, met name in Frankrijk en Schotland. Het gaat dan om het aanreiken van de beker bij het avondmaal, in de kerkdienst voorlezen uit de Schrift, de Schrift lezen en bidden in diensten waar men geen predikant heeft, ziekencommunie verzorgen, catechiseren aan huis en soms ook publiek – en dat alles wordt dan eerder aan de diaken dan aan de ouderling toegeschreven! Na 1560 wint echter het ouderlingenambt aan kracht en verdwijnen bij de diakenen die herinneringen aan een vroegere positie.

Het diakenambt was een apart en zelfstandig ambt. Maar er zat in het **16e-eeuwse** gereformeerde diaken-beeld toch ook steeds een trek van afhankelijkheid en onderschikking. De bevoegdheden van de diakenen waren beperkter. Ze behoorden meestal niet tot de kerkeraad. Algemeen moesten ze aan de kerkeraad, d.i. aan de predikanten en de ouderlingen rekening en verantwoording doen van hun beheer. Niet zelden werden ze verplicht om de uitdeling in overleg, met advies of zelfs met toestemming van de predikant en de ouderlingen te doen. Die werden dikwijls toch als eindverantwoordelijken voor de armenzorg gezien.

Tegen deze achtergrond stond het voorschrift van art. 40 van de Dordtse kerkorde, dat de predikanten 'goede opzicht' zouden nemen over de vergaderingen van de diakenen en dat ze zich zo nodig daarbij zouden laten vinden.

De Engelse presbyteriaan Travers (1574) brengt de stand van zaken beeldend onder woorden, als hij de verhoudingen **alsvolgt** typeert: de 'Pastors go **before**, de Doctors follow **after**', daarna komen de 'Elders' en dan de '**Deacons**': zij zitten op de laatste plaats, maar... ze zitten wel 'at the Officer's **table**'.⁴

Onderlinge verhoudingen

Overzien we nu de positiebepalingen en afbakening van de verschillende ambten, dan blijkt elk ambt niet even breed en even fundamenteel. Dat drie of vier ambten in een kerkorde of belijdenis naast elkaar staan, betekent niet dat ze dus ook een gelijk gewicht hebben. Er is geen hiërarchie, maar wel een 'ordo', een onderlinge rangschikking, waarbij aan het ene ambt meer gewicht en bredere betekenis wordt toegekend dan aan het andere.

Wij staan als mensen van na de Verlichting en van na de Franse Revolutie met haar roep om gelijkheid niet zo goed voorgesorteerd voor het aanvaarden en continueren van zulke ongelijkheid en diversiteit! Toch is het goed om aandacht te geven aan de 'gelede verantwoordelijkheid' zoals die in het gereformeerde ambten-patroon meekomt.

Op nog iets anders moeten we letten. Een ambtsdrager ontvangt zijn bevoegdheid niet als lid van de kerkeraad als overkoepelend orgaan, maar door zijn eigen roeping en aanstelling. De kerkeraad is niet een centraal orgaan, dat het totaal aan ambtelijke bevoegdheden in zich heeft en waarvan dan ieders afzonderlijke bevoegdheden worden afgeleid. Anders gezegd: tussen Christus en de ambtsdrager staat niet de kerkeraad. Dat betekent een wezenlijke zelfstandigheid voor elk van de ambten.

Tegelijk worden de verschillende ambtsdragers geroepen om eensgezind ieder naar zijn eigen roeping **de** Here te dienen en de gemeente te bearbeiten en op te bouwen. Tenslotte komen alle ambten samen in één ambt, één '**ministerium**', tot lof van God en tot heil van de kerk. De afbakening van taken en bevoegdheden moet altijd dáárop gericht zijn.

M. te Velde

¹ Een paar representatieve werken, waaruit men kan zien hoe er in de 16e eeuw over de afbakening van de ambten werd gedacht: Calvijn, *Instituut* boek IV hst. III. Th. Beza, 'Confession de foy' uit 1559, in een moderne Franse vertaling te vinden in: *La revue réformée* 6 (1955) nr. 3-4. J. Kirk ed., *The second book of discipline* (Edinburgh 1980). Vgl. het gereformeerd dogmatisch leerboek uit 1625: *Synopsis of overzicht van de zuiverste theologie* vertaald door D. van Dijk, waarin hst. XLII van Joh. Polyander 'Over de roeping en de functies der kerkedienaren'.

² Zie bv. W.F. Dankbaar, *Hervormers en humanisten. Een bundel opstellen* (Amsterdam 1978) 153-184 over het doctorenambt bij Calvijn.

³ Tekst van de Ord. Eccl. in W. Niesel ed., *Bekennisschriften und Kirchenordnungen der nach Gottes Wort reformierte Kirche* (3e druk; Zollikon-Zürich z.j.). Over het diakonaat bij Calvijn: E.A. McKee, *John Calvin on the diaconate and liturgical almsgiving* (Genève 1984).

⁴ W. Travers, *A full and plaine declaration of ecclesiastical discipline ownt off the word of God and of the declininge off the church of England from the same* (z.p. 1574) 191.

VAN EEN NAAR TWEE //

In het vorige artikel hebben we gewezen op de beweging die er zit in het verbond tussen God en ons: de drang van één naar twee. Het begint eenzijdig, aan Gods kant, maar het loopt uit op een gelovig antwoord van onze kant.

We hebben deze beweging teruggezien in het tweeluik van doop en avondmaal: de doop is een sacrament dat ons vertelt over Gods belofte en zijn roepstem, terwijl het avondmaal typisch een sacrament is dat ons actief maakt in het gelovig eten en drinken van Christus.

Maar daarmee is het avondmaal zeker niet volledig omschreven. Wie het nader bekijkt ziet ook binnen dat ene sacrament van het avondmaal die beweging van één naar twee: ons gelovig belijden wordt gegrond op het offer van Christus. Het begint eenzijdig bij Hem, en het wordt pas daarna een tweezijdige relatie, door onze gelovige viering.

Het avondmaal **beeldt** dit uit door ons twee gangen te laten beleven: die van het brood en die van de beker. Waarbij het brood kan dienen als afbeelding van het offer van Christus, terwijl de beker mag dienen als symbool van onze dankbaarheid.

Het tweeluik van brood en beker

We brengen dus weer verschil aan tussen deze beide elementen, zoals we dat ook deden bij doop en avondmaal. Bij alle gemeenschappelijkheid leggen ze toch ieder hun eigen accenten.

Het brood is iets anders dan de beker. Dat is al hieraan te zien dat 'brood en beker' als woordpaar wel mooi klinkt, maar eigenlijk niet klopt. Naast brood verwacht je wijn. En naast beker verwacht je een schaal. Brood en wijn, of schaal en beker, dat zijn passende woordparen. Brood en wijn zijn de elementen van de maaltijd, schaal en beker zijn het bijbehorende servies. Maar 'brood en beker'? Dat past niet bij elkaar. Iets eetbaars en een stuk servies.

Toch zijn dit wel de woorden waarmee onze Here Christus het avondmaal heeft ingesteld. Brood en beker. Nergens in de Bijbelse teksten over het avondmaal lees je over een schaal, maar wel over brood. Nergens lees je over wijn, maar wel steeds over een beker. Alleen heeft Christus bij de instelling even gezinspeeld op de inhoud van de beker: 'vrucht van de wijnstok'. Dat weten we dus, gelukkig. Maar voor de rest is de term: 'beker'.

Dit verschil in benaming heeft zeker betekenis.

Bij het brood is het enkel dat brood dat de aandacht trekt. Het brood dat door Christus zijn lichaam is genoemd. Dat brood wordt gebroken. Zoals wij een plak chocolade in stukken breken om het onder de aanwezigen te verdelen.

Zo heeft ook Christus het brood gebroken om het uit te delen. Het brood dat zijn lichaam is! Christus deelt dus eigenlijk Zichzelf uit. Hij offert Zich op voor ons heil. Dat is het brood: teken van het offer van Christus.

Maar dat geldt zo niet bij de beker. Zeker, daar zit wijn in. Wijn die ons laat denken aan het bloed van Christus. Hij, die zijn leven gaf, om ons van de dood te redden. Een geweldig ding. Hetzelfde evangelie als ook gepreikt wordt door het brood.

Maar het bijzondere is nu, dat die wijn is verpakt in een beker. Logisch, zal iemand zeggen, anders stroomt het weg. Ja, maar die beker krijgt nu ook alle aandacht. De wijn wordt immers niet genoemd, maar de beker wel. En wat is een beker? Een stuk servies met een duidelijk doel: drinken! Dat staat bij deze tweede avondmaalsgang in het centrum van de aandacht: dat wij gaan drinken.

Een beker om uit te drinken

Ik durf dat met te meer stelligheid te zeggen, omdat dit symbolisch gebruik van de beker al ouder is dan het avondmaal.

Zo lezen we in Psalm 75 over een beker met wijn, die in Gods hand is: 'alle goddelozen op aarde moeten hem slorpemde drinken'. Het gaat dus niet enkel om toom van God, die wordt uitgegoten over deze mensen; zij worden gedwongen om zelf te drinken. Slorpemde. Want daar dient een beker voor.

Ook Jesaja en Jeremia kennen deze beeldspraak. Jesaja aan het eind van hoofdstuk 51, Jeremia in hoofdstuk 25. Daarbij wordt ook de mogelijkheid genoemd dat de goddelozen weigeren te drinken; maar met een Goddelijk bevel wordt deze weigering afgestraft. 'Drinken zult gij!' Men kan de narigheid niet gelaten over zich laten komen. Men zal het actief moeten verwerken.

Dat geldt vooral ook bij de beker van de verlossing, waar Psalm 116 over zingt. 'De beker der verlossing zal ik opheffen, ik zal de naam des HEREN aanroepen.' Een actieve inzet vol dankbaarheid!

Maar ook Jezus zelf heeft deze beeldspraak al eerder gebruikt. In Matteus 20 vraagt Hij de zonen van Zebedeus of zij in staat zijn de beker te drinken, die Hij drinken zal. Dat duidt er ook weer op, dat het bij zo'n beker gaat om de actieve uitvoering van een bepaalde opdracht.

En natuurlijk mogen we niet vergeten hoe Jezus in dezelfde nacht als waarin Hij het avondmaal instelde, gesproken heeft over de beker, waarvan Hij graag wilde dat die Hem voorbij zou gaan, maar die Hij toch, uit eigen vrije wil, zou aannemen en uitdrinken.

Zo meen ik dus te mogen stellen dat het brood van het avondmaal een teken is van wat Christus deed: Zichzelf offeren voor ons. Terwijl bij de beker de schijnwerper op ons wordt gericht: wij mogen in geloof gaan drinken.

De beker der dankzegging

Dat wordt nog ondersteund door de namen die deze beker verder krijgt.

Paulus noemt hem in 1 Korinthiërs 10 'de beker der dankzegging'. Hij zegt er meteen bij wat hij met deze naam bedoelt: 'de beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken'. Wij, de avondmaalsgangers, spreken onze dankbaarheid uit voor het offer van Christus.

Van belang is daarbij het verband waarin Paulus dit zegt. Hij wil aantonen dat je niet vrijblijvend kunt deelnemen aan een offermaaltijd voor afgoden. Je gaat dan gemeenschap aan met die afgoden, of beter, met de boze geesten die de afgodendienst beheersen.

Als bewijs hiervoor noemt Paulus dan het avondmaal. Daarbij gaan wij immers ook een gemeenschap aan. Dat zie je wel heel sterk bij de beker: dat is immers de beker der dankzegging! Je belijdt daar heel bewust dat je bij deze Christus wilt horen, die zijn bloed gegeven heeft om ons leven te redden. Het drinken van de avondmaalsbeker is een duidelijke daad van geloof.

Dat element is ook wel aanwezig bij het brood. Wij breken dat brood. Wij hebben zo gemeenschap met het lichaam van Christus. Toch ziet Paulus deze gedachte het sterkst uitgedrukt bij de beker. Hij noemt die beker dan ook als eerste, dit in afwijking van wat hij in het volgende hoofdstuk zal presenteren als de historische volgorde: Christus nam eerst het brood, en gaf pas daarna de beker. Paulus zet in hoofdstuk 10 de beker voorop. Want het gaat hem nu om het element van het **aktief** gemeenschap zoeken. Dat is het duidelijkst aanwezig bij de beker: de beker der dankzegging.

De beker van het nieuwe verbond

In 1 Korinthiërs 11 komt dan de beschrijving van de instelling van het avondmaal door Jezus Christus zelf. Het blijkt dat ook toen aan de beker een bijzondere naam werd gegeven: 'deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed'. Dat is iets anders dan Jezus zei bij het brood: 'dit is mijn lichaam voor u'. Dat brood vertelt van Christus' offer: Hij gaf Zichzelf, voor ons. De beker vertelt dan over de verbondsrelatie die nu mag ontstaan: het bloed van Christus vraagt van ons een gelovig antwoord.

Ook in de beschrijving van **Matteüs**, Marcus en Lucas wordt in verband met de beker steeds het nieuwe verbond genoemd, terwijl dat niet gebeurt bij het brood. Een duidelijke aanwijzing dat de beker een eigen accent behoort te ontvangen: juist daar komt onze gelovige deelname sterk tot uiting.

Verder valt op dat telkens over de beker wordt gezegd dat hij 'na de maaltijd' kwam. Dat is niet alleen om ons te

vertellen wat de juiste volgorde is binnen het avondmaal: eerst het brood, daarna de beker. Het wil vooral laten zien wat het karakter is van deze beker: een feestelijke afsluiting. We zijn in de maaltijd door Christus van nieuwe krachten voorzien. Hij gaf ons het levende brood. Dat willen we vervolgens feestelijk vieren met een glas wijn.

Beleving

Het lijkt me dat we er goed aan doen om dit onderscheid mee te nemen in de praktijk van onze avondmaalsviering. Op dit moment wordt die praktijk vooral gestempeld door de overeenkomsten die er zijn tussen brood en beker. Aandacht voor het onderscheid is er niet. Met als nadeel dat de beker als overbodig kan worden ervaren: na het brood heeft die beker niets nieuws meer te vertellen!

Nu zal ik niet beweren dat er geen overeenkomst bestaat tussen beide elementen. De Bijbelteksten laten ook steeds de parallellen zien. Maar tegelijk geven die teksten aan beide elementen hun eigen accent. Waarbij vooral de beker wordt beschreven als een stap verder dan het brood: bij de beker zie je pas echt de verhoudingen van het nieuwe verbond. Bij die beker zie je hoe wij door Christus weer tot leven zijn gekomen. We drinken van **harte** uit de beker die God ons aanreikt.

Het is goed om dat ook in onze tijd zo te beleven. Laat ieder maar eerst het brood nemen. Laat hij maar beseffen dat hij eet van Christus. Christus die Zich voor ons gegeven heeft. Maar laat ieder dan vervolgens ook de beker nemen. De beker waarmee hij betuigen mag hoe dankbaar hij voor Christus is. Laat de beker geen doffe herhaling zijn van de eerste ronde, maar een jubelend slot van een grandioze maaltijd!

K. Harmannij

Evangelisatie in de jaren '90?

De Elisabethbode van de jaren '90!

STICHTING ELISABETHBODE
RUURLO
tel. 05735-2233

Voor een proefnummer informatie kurt! **L** onderstaande bon ge-
bruiken

S v p. opsturen n eer: open enveloppe, zonder postzegel. ?ar
EB - Antwoordnummer 3523 - 7260 ZX Ruurlo.

Naam .....

Adres: .....

Postcode: ..... Plaats: .....

wil graag eer proefnummer van oe E6 ontvangen en o' infor-
mate over de EE

GELOOF EN GEDRAG

Spanning

Wie opgroeit als een kind van God moet ook leren zich als zodanig te gedragen. Dit lijkt een waarheid als een koe binnen ons gereformeerde wereldje, maar achter deze stelling zijn toch een paar voetangels en klemmen verborgen. In de eerste plaats kun je je afvragen wat dat is: je christelijk gedragen. Gedragen christenen zich anders in deze wereld dan andere mensen? In bepaalde opzichten wel, omdat zij gestalte geven aan hun omgang met God. Maar in heel veel opzichten gelden christelijke geboden net zo goed voor niet-christelijkemensen.

Nog ingewikkelder wordt het als je het eerste deel van de stelling nader beziet. Wat is dat: een kind van God?

Wij geloven dat wij onze kinderen uit de hand van God ontvangen. Zulke kinderen worden geboren binnen de sfeer van het verbond. Zij vallen onder hetzelfde oordeel als hun ouders, zij mogen ook delen in dezelfde beloften als hun ouders.

Dus zeggen wij: onze kinderen zijn tegelijk Gods kinderen. En daarom voeden wij ze op naar de regels van het verbond.

Toch is dat niet het hele verhaal.

Bevindelijke **gereformeerden** verwijten ons dat wij, met betrekking tot onze kinderen, een veel te optimistische verbondsvisie hebben. Want **kind** van God ben je pas wanneer God je als zodanig heeft uitverkoren. Je kunt alleen maar kind van God zijn als je opnieuw geboren bent. Kinderen zijn wel verbondskinderen, maar je moet nog maar afwachten of ze ook werkelijk Gods kinderen blijken te zijn. Daarover **krijg** je pas zekerheid wanneer ze echt tot geloof komen, het liefst via een krachtadige bekering.

Wanneer je op die lijn doordent, zul je heus wel proberen je kinderen zo op te voeden dat ze zich gedragen naar de normen van Gods Woord. Alleen, dat gedrag is dan geen vrucht van geloof. Het is veeleer het gevolg van het gezag dat ouders en opvoeders uitstralen, en dat zij zeggen aan God te ontleen.

Hoewel wij deze manier van denken verwerpen, worden we er toch door gewaarschuwd. Een waarschuwing tegen het zogenaamde verbondsautomatisme.

Daarmee bedoelen we dat je het vanzelfsprekend gaat vinden dat **kinderen** van gelovige ouders uitverkoren kinderen van God zijn. Wie geboren wordt binnen de sfeer van het verbond is buitengewoon bevoorrecht. Maar die geboorte geeft geen automatische garantie op behoud. Integendeel: wie zich de zegen van het verbond onwaardig maakt zal zoveel zwaarder gestraft worden.

Met andere woorden: kinderen van het verbond moeten opgevoed worden in de 'leer' van het verbond. Zij moe-

ten zich de beloften, waarmee de HERE naar hen toekomt, toeëigenen in de weg van bekering en geloof. En alleen zo zal blijken of zij een nieuwe schepping zijn, of Gods **verkiezing** hun leven stempelt.

De spanning blijft

'Wie opgroeit als een kind van God moet ook leren zich als zodanig te gedragen'. Ik herhaal deze zin omdat we er wellicht, na het voorgaande, toch iets anders tegenaan kijken. Voor de opvoeding van onze **kinderen** is het namelijk van wezenlijk belang dat we hier zuiver onderscheiden.

Daarbij wil ik beslist niet die bevindelijke kant op. Dus, dat je je kinderen grootbrengt met een permanente, existentiële onzekerheid: misschien is al die moeite wel voor niets, als God dit kind niet heeft uitgekozen span ik mij tevergeefs in.

Als je als gelovige ouders een **kind** van God ontvangt, moet je je vastklemmen aan Gods beloften. En dat betekent dat de hemelse Vader aan jouw kind al het heil toezegt, dat de Here Jezus voor zondaren heeft verdiend.

Zo ga je met je kinderen in gesprek. En als een kind, al heel jong, z'n aanhankelijkheid aan de Here toont, dan aanvaard je dat dankbaar als een blijk van geloof. Zonder je voortdurend in onzekerheid af te vragen: och, mocht dit uitwendig, aangeleerd geloof nog eens uitgroeien tot een zaligmakend geloof, of zo iets.

Toch blijf ik, uitgaande van deze vooronderstellingen, met een zekere spanning zitten. Ik ben er namelijk, vanuit het onderwijs van de bijbel, van overtuigd dat geloven in God mensen verandert. Wie zich echt aan de Here geven heeft, die wordt een ander mens, die gaat zich ook anders gedragen.

Dat wil niet zeggen dat je ineens volmaakt bent geworden. Maar wel dat je anders tegen je zonden en zwakheden aankijkt. Je bent daarop aanspreekbaar, je vecht er ook tegen. Dat betekent ook dat je je leven inricht overeenkomstig je geloof: je schaamt je niet een christen te zijn in deze wereld.

Nu is het mijn vraag of hier geen spanningsgebied ligt op het terrein van de opvoeding.

Als wij onze **kinderen** grootbrengen, mogen we bij hun gedrag dan appelleren op hun geloof. Of is opvoeding onder andere dit, dat wij ons christelijk levenspatroon onze kinderen inprenten in de hoop dat zij die levenswijze op den duur als een innerlijke overtuiging, vanuit hun geloof aanvaarden.

Je groeit samen op

Ik stel deze vragen omdat in de praktijk nog heel andere

spanningen aan het licht komen. Uit enquêtes onder onze jeugd blijkt dat velen geloven in God combineren met een argeloze, maar tegelijk sterk wereldse manier van leven. Je bent ervan overtuigd een kind van God te zijn, maar eigenlijk blijkt dat dus nauwelijks uit je gedrag.

Over de oorzaak van dat verschijnsel kun je verschillend denken. Zelf heb ik het idee dat dat helemaal geen jeugdprobleem is. Jongeren volgen heel vaak het voorbeeld van hun ouders of andere opvoeders. Alleen uiten ze dat op een andere manier. Met andere woorden: als opvoeders geen duidelijke consequenties verbinden aan hun geloof in God, dan moet je dat ook van kinderen niet verwachten. Juist dat probleem maakt volgens mij de aanpak van dit gesignaleerde jeugdprobleem zo moeilijk.

De vraag is echter: als je het gedrag van jongeren wilt beïnvloeden, moet je dat dan doen door hun gewoon te leren dat ze zich moeten gedragen, of moet je daarbij appelleren op hun geloof.

In het eerste geval ben je met gewone vorming bezig. Voor een gezonde ontwikkeling van jonge mensen moet je hen orde en tucht bijbrengen: een bepaald patroon van waarden en normen. Jongeren merken vanzelf wel dat je, door daarnaar te leven, uiteindelijk beter uit bent dan wanneer je leven opgaat in chaos.

Wanneer je echter een appel doet op hun relatie met God, dan verwacht je verandering van gedrag vanuit een innerlijke overtuiging. Zeg maar gewoon: vanuit bekering. Maar dan blijft de vraag: hoe ver mag je daarmee gaan als je van die innerlijke overtuiging (nog) niet zeker kunt zijn?

Jetze Baas wordt met deze vragen ook geconfronteerd. Als **huisvader/opvoeder**, maar nadrukkelijker nog als directeur van een basisschool. Samen met zijn team spant hij zich in om de gereformeerde identiteit handen en voeten te geven bij de opvoeding van zijn leerlingen. Heel bewust wil hij werken aan het gedrag van de **kinderen**: het vertonen van een christelijke stijl van leven.

Daarbij spelen instructie en straf een rol. Want zonder zulke middelen red je het niet. Maar daar blijft het niet bij.

Baas spant zich z'n loopbaan lang al in om de ziel van zijn leerlingen te bereiken. Als wij geloven dat onze leerlingen **kinderen** van God zijn, dan moeten ze zich daarvan ook bewust worden. En die bewustwording moet gepaard gaan met **verandering** van denken en doen: met bekering dus.

Het boekje 'Je groeit samen op' laat veel van die worsteling zien. Baas heeft tijd en concentratie nodig gehad om het te schrijven, zo laat hij weten in de inleiding. Maar ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat heel wat materiaal ontleend is aan klasgesprekken, al of niet naar aanleiding van concrete situaties. Dat maak ik ook op uit de levende taal, uit de lang niet altijd gepolijste zinnen.

Het mooie van het boekje is dat het kinderen aanspreekt op hun geloof. Zij weten zich kind van God, argeloos misschien, als vanzelfsprekend **mischien**, maar toch. Kinderen die God hun Vader noemen en de Here Jezus hun Heiland mag je gelovige kinderen noemen.

Maar, als je dat doet, dan mag je zulke kinderen daarop ook aanspreken. Als God je Vader is moet je ook doen wat Hij zegt. Als de Here Jezus je Heiland is dan moet je je fouten belijden en bereid zijn tegen verkeerde dingen in je leven te vechten. Wie dat niet doet, doet God verdriet.

Met andere woorden: Baas spreekt de kinderen aan op hun verantwoordelijkheid, binnen de belevingssfeer van hun geloof. En daarin klinkt voortdurend een appel door: leef als kind van God. Dat is best moeilijk in deze wereld, maar het is ook heel mooi.

Gedragstraining

Ouders kunnen, met behulp van het boekje van **Jetze** Baas, hun kinderen helpen bij hun geloofsvorming. Met name daar waar kinderen hun geloof in praktijk kunnen brengen: in hun alledaagse gedrag. Op die manier kan het boekje ook een brug slaan. Zodat opgroeiende **kinderen** merken dat het geloof ook richting geeft aan denken en doen van ouders. Je kunt namelijk de onderwerpen niet samen bespreken als je weigert jezelf bloot te geven.

Het ideaal van Baas is ook het mijne: doel van geloofsopvoeding moet zijn dat kinderen vanuit hun relatie met God hun leven inrichten, hun gedrag vorm geven.

Ik constateer in de praktijk dat daar geweldige problemen liggen. Soms denk ik wel: laten we maar gewoon, op een ouderwetse manier, autoritair onze **kinderen** inprenten waar het op staat, inclusief strenge sancties bij overtreding.

Helaas, soms kan het niet anders.

Maar toch blijf ik eraan vasthouden: christelijke opvoeding heeft alleen dan succes wanneer er vruchten van waar geloof, van ware bekering gezien worden.

Dat motiveert opvoeders om met Gods Woord en volhardend gebed het hart te zoeken van de kinderen. Wat een voorrecht als je op die weg getuige mag zijn van het wonder, wanneer de Heilige Geest andere mensen van ze maakt.

H. Folkers

In deze bijdrage wordt ouders en andere opvoeders van kinderen in de pre-puberele fase aanbevolen gebruik te maken van het boekje van **Jetze** Baas, *Je groeit samen op*, Barneveld 1993, prijs f 17,90.

Rechtzetting:

Het zal de oplettende lezer zijn opgevallen dat de titel van de vorige OP MAAT niet correct is overgekomen. Assink schreef niet een boek 'vol' diakenen, maar een boek 'voor' diakenen.

met voor het goede boek

Assendorperstraat 73
8012 DG Zwolle
Tel. 038-219802 b.g.g. 210090 Voor al uw (studie)boeken

boekhandel goedhart

INNERLIJK KOMPAS

*Kunnen wij jongeren nog inspireren?
Kunnen wij hen nog motiveren
tot die grondhouding
waar geloven mee valt of staat?
In onze vertechnologiseerde wereld
geen geringe opgave!*

In onze samenleving en cultuur raken we de diepte kwijt. De oppervlakkigheid grijpt om zich heen. Het innerlijk verschrompelt.

Velen gaan vandaag op zoek naar die verloren diepte. Ze slaan daarbij heel verschillende wegen in. Al deze wegen vallen onder de noemer spiritualiteit.

Verloren diepte: en toch jongeren inspireren tot een geloovige houding? Over die vraag sprak enige jaren terug godsdienstpsycholoog B. **Stikma** op een studiedag over spiritualiteit. (*Op zoek naar verloren diepte*, 's Gravenhage 1987, bladzijde 23-32.)

Oppervlakkigheid en vervreemding

Onze samenleving kent grote welvaart. Wij zijn allen sterk gericht op een zo groot mogelijke consumptie. Dat geldt jong en oud. Veel schoolgaande jongeren hebben ook een baantje. Dat heb je wel nodig om je wat extra's aan te schaffen, voor sport of voor muziek. Jongeren blijven zelfs over meer vrij te besteden geld te beschikken dan hun ouders!

Het lijkt erop dat onze consumptiedrift doel in zichzelf is geworden. Heb je de dingen die je koopt echt nodig? En koop je ze omdat je dat zelf zo graag wilt? Of doe je het omdat dat er nu eenmaal bijhoort? Waarom doen we eigenlijk zoals we doen? Veel mensen kijken vooral naar anderen en de media bij het doen van keuzen. Ze missen eigen opvattingen over wat waardevol is. Ze kunnen niet terugvallen op een innerlijk kompas.

*als je je steeds door anderen laat sturen word
je oppervlakkig en rook je ver vreeërid van jezelf*

Maar als je dan in andere kringen verzeild raakt, blijkt men daar weer andere opvattingen te hebben. Pas je je dan ook daar weer aan?

Als je je steeds door anderen laat sturen, word je oppervlakkig en raak je vervreemd van jezelf.

Heb je wel een eigen kern? Heb je nog wel diepgang?

Onzekerheid en niet meer weten

Dat raakt ook heel andere dingen dan onze consumptie en ons koopgedrag.

Kennen we nog wel duidelijke patronen voor goed en kwaad, voor denken en leven? vraagt **Stikma**.

Via de massamedia komt de wereld in al zijn facetten onze huiskamer binnen. Je wordt geconfronteerd met allerlei opvattingen, religies en culturen. Dat werkt best verwarrend en vervagend. Oude zekerheden blijken niet meer zo zeker te zijn. Wat moet je nu eigenlijk geloven? En hoe moet je geloven? Geven de antwoorden van vroeger nog wel een echt antwoord op de vragen van vandaag? De oude patronen van denken en leven doen het vandaag niet goed meer. Veel ouders en leraren weten het dan ook niet echt meer. Dat leidt dan tot een houding van maar-laten-begaan. Zoek het zelf maar uit. De hand van de jongeren wordt losgelaten. Je zou samen met het kind moeten zoeken naar een nieuw innerlijk houvast. In plaats daarvan wordt het het bos ingestuurd. Opvoeden beperkt zich tot concrete zaken van alledag: hoeveel zakgeld geven we, hoe laat spreken we af dat je thuis komt? Ook hier ontstaat een stuk oppervlakkigheid, in denken, voelen en beleven. Komen er nog wel fundamentele gesprekken en discussies over geloof en leven voor?

*komen er nog wel fundamentele gesprekken en
discussies over geloof en leven voor?*

Hebben oude waarden afgedaan?

Daar komt nog iets bij: jongeren hebben veel meer geleerd. Hun belangstelling is breder geworden. Ze hebben een kritischer instelling. En dat brengt met zich mee, dat oude waarden en interpretaties van de werkelijkheid in het gunstigste geval ter discussie gesteld worden. In het ongunstigste geval gelaten voor wat ze zijn. Ze hebben bij voorbaat afgedaan. Geen onderwerp om je druk over te maken. Ze hebben geen actualiteitswaarde. Zo wijst de traditie geen richting meer. En ook is er geen innerlijk geweten dat de weg wijst.

En toch dringen zich vragen op: wie ben ik? Wat doe ik hier eigenlijk? Je gaat op zoek naar jezelf en daarin ook naar een geloven. Niet zozeer een geloven dat de kerken je voorhouden, maar meer een individueel geloven dat waarde heeft in zichzelf.

In een consumptiemaatschappij met dwangmatige opper-

vlakligheid zijn velen zo toch op zoek naar het verloren innerlijk kompas.

Visionair gat

Ook Stiksma spreekt over gaten die de mensen ervaren in de samenleving vandaag. Hij ziet een emotioneel gat, een behoefte om bij elkaar te schuilen, de angst en zorgen met elkaar te delen. Ook het **ervaringsgat**, waarin je ontdekt dat je er zelf toch ook nog bent en niet maar stuurloos hoeft rond te dobberen.

Daarnaast ziet hij een visionair gat: wie laat mij zien, wat ik niet meer zie? Wie helpt mij de weg te vinden naar diepere lagen in mijn leven? Wie reikt mij bouwstenen aan om te kunnen werken aan de zingeving van mijn bestaan? Tenslotte noemt hij ook nog een traditiegat: hoe maak ik me op eigen wijze en in eigen tempo de geloofstraditie eigen?

Al met al hebben we hier te maken met de behoefte aan een dieper gefundeerde zingeving van het eigen bestaan. Een willen varen op een eigen, doorleefd, **innerlijk kompas**.

Leven met God: werkelijkheid van alledag?

Verloren diepte: en toch jongeren inspireren tot een gelovige houding? Jongeren en ouderen ontmoeten elkaar als mensen die samen in deze cultuur leven. Wat betekent het voor ons, dat we in de werkelijkheid van vandaag God kennen? Wat betekent gods-dienst nu echt? Die vraag moeten we ons helder stellen.

hartelijke verbondenheid met onze Heer

Waarom willen wij zo nadrukkelijk vasthouden aan wat God heeft geopenbaard? En aan de belijdenis van die waarheid? Waarom die aandacht voor de orthodoxe leer in de Gereformeerde Kerken? Is het niet om zo hartelijk verbonden te blijven met onze Heer? In een verbondenheid die onze hele persoon raakt? En die een levende werkelijkheid is, ook in ons alledaags bestaan?

Daarover praat je dan niet maar theoretisch, maar wat je zegt spreekt ook van de warmte die je in de verbondenheid met God ervaart. Waarin je je leven omringd ziet door Gods zorg en goedheid. Je rank weet aan de wijnstok die Christus is. Waarin je vertrouwt op Zijn leiding. En zo ook in de zin die Hij in je leven geeft.

Vanuit deze diepte kunnen we leven. En daarover spreken, ook met kinderen en jongeren. Zicht op deze werkelijkheid van God-met-ons is het meest inspirerends wat je kunt bedenken. Ook de meest wezenlijke bijdrage die godsdienstige opvoeding en vorming leveren kan.

G.J. van Middelkoop

'Open Brief inzake Samen op weg

Een aantal predikanten in de Nederlandse Hervormde Kerk heeft aan de synode van deze kerk een 'Open Brief' gezonden, die we hier afdrukken.

OPEN BRIEF

Aan het Moderamen van de Generale Synode der Nederlandse Hervormde Kerk

*Aan de Afgevaardigden naar de Generale Synode der Nederlandse Hervormde Kerk,
in vergadering bijeen op 18-19-20 november 1993*

15 november 1993

Geachte leden van het Moderamen,
Geachte Afgevaardigden!

Ondergetekenden, predikanten in de Nederlandse Hervormde Kerk, willen u hun gevoelens van diepe zorg en grote verontrusting kenbaar maken ten aanzien van de voortgang van het proces van Samen op Weg en het aanvaarden van het **Ontwerp-Kerkorde**, waardoor de beoogde fusie van het Nederlandse Hervormde Kerk met de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch Lutherse Kerk in een Verenigde Protestantse Kerk in Nederland een onontkoombaar feit zal worden. Nu u op het punt staat het Ontwerp-Kerkorde in eerste lezing te aanvaarden, en daarmee de fusie, roepen wij u op, uit liefde tot de Nederlandse Hervormde Kerk, op deze weg niet verder te gaan.

Immers, wanneer het Ontwerp-Kerkorde is aanvaard en van kracht wordt, ontstaat er een nieuwe kerk en vindt de Nederlandse Hervormde Kerk in die toekomstige kerk niet haar wettige voortzetting, maar is zij daarin ten onder gegaan.

Wij laten u weten, dat wij de grootst mogelijke moeite hebben met het proces van Samen op Weg, zoals zich dat tot nu toe heeft voltrokken. Maar wij laten u met name weten, dat wij tegen het Ontwerp-Kerkorde, zoals dit nu aanvaard gaat worden en waarin de fusie ligt opgesloten, principieel 'neen' moeten zeggen.

Ten aanzien van het proces van Samen op Weg en het Ontwerp-Kerkorde zijn wij ervan overtuigd, dat er geen eenheid in de waarheid is, geen eenheid op het goede fundament; dat niet als gezamenlijk uitgangspunt geldt de Schrift als het onfeilbare Woord van God; en dat er geen binding is aan de belijdenis, noch in de geestelijke zin, noch als accoord van kerkelijke eenheid. Dit Ontwerp-Kerkorde zal geen kerkelijke eenheid brengen, want het is **geen deugdelijke grondslag** voor het kerk-zijn. Immers, voor tal van moderne, **onschriftuurlijke** en **anti-confessionele** ontwikkelingen wordt de deur opengezet. De naam van de kerk duidt op a-historisch denken, zowel naar de Hervormde (Gereformeerde) Kerk als naar Afscheiding en Doleantie. Het confessioneel gehalte van het kerk-zijn is niet gewaarborgd wegens de formulering 'in gemeenschap met het belijden van het voorgeslacht' en wegens artikel 1.5 (Konkordie van Leuvenberg). in de leer over de kerk is het denken vanuit het verbond opgegeven. Inzake gemeente en ambt hebben pluriformiteit en democratisering zich doorgezet. De betekenisvolle samenhang en volgorde van doop, openbare geloofsbelijdenissen avondmaal zijn verbroken. De onmacht inzake de vragen van de ethiek blijkt uit het weglaten van een artikel over het christelijk huwelijk. En gaat het om de roeping van de kerk in de wereld, is duidelijk dat het theocratisch denken is vaarwel gezegd.

Dit alles betekent afscheiding van de kerk der vaderen en voltooiing van het Doleantie-proces. Daarmee is het voor ons onaanvaardbaar. Wij wensen dienaar des Woords te blijven in de kerk, waarin wij geroepen en bevestigd zijn.

Wij wijzen u ook nog op het volgende. In de afgelopen tijd zijn stemmen opgegaan om via Overgangsbepalingen de mogelijkheid te scheppen voor het handhaven van hervormde klassicale vergaderingen. Maar ook dit is onaanvaardbaar, aangezien het om overgangsbepalingen gaat. Ons echter gaat het er om de Nederlandse Hervormde Kerk als kerk te doen voortbestaan en niet om plaatselijk en klassicaal een reeds opgeheven Nederlandse Hervormde Kerk geamputeerd voort te zetten.

Hoewel in een gestroomlijnde organisatie (zoals de Nederlandse Hervormde Kerk helaas geworden is) besluiten op democratische wijze – dat heet: bij meerderheid van stemmen – genomen worden, wijzen wij u op het Koningschap van Christus. Van Hem is de Kerk en Hij regeert Zijn Kerk. Daarom dient het in de kerk Christo-cratisch toe te gaan.

Wij achten het dan ook een on-Geest-elijke gang van zaken, wanneer de meerderheid (eerst op de Trio-Synode en nu op de Hervormde Synode), nu zaken van het grootste belang aan de orde zijn, beslissingen gaat nemen vanuit de gedachte, dat de minderheid onder gewetensdwang het meerderheidsbeleid toch wel zal (moeten) volgen.

Onder verwijzing naar kerkhistorische gebeurtenissen in de vorige en in deze eeuw wijzen wij er op, dat 'Synodocratie' tot grote schade van de kerk is geweest en dat er altijd breuken optreden, waar een Generale Synode over de gemeenten gaat heersen.

Nu u op een cruciaal moment in het leven der kerk en in uw besluitvorming bent gekomen, roepen wij u ernstig op het Ontwerp-Kerkorde niet te aanvaarden en daarmee aan de beoogde fusie een halt toe te roepen.

Wij laten met betrekking tot het Ontwerp-Kerkorde de daarin vastgelegde fusie-gedachteen principieel 'neen' horen. Tevens is het onze stellige overtuiging daarmee stem te geven aan hetgeen bij zeer velen in de Nederlandse Hervormde Kerk leeft.

Wij beseffen dat ons principieel 'neen' en dit duidelijk 'onaanvaardbaar' ten aanzien van het Ontwerp-Kerkorde verstrekkende gevolgen heeft. Juist daarom roepen wij u op niet verder te gaan op de ingeslagen weg om breuken te voorkomen.

Dit schrijven wordt tot u gericht door een kleine groep predikanten die, zonder op dit moment op brede actie uit te zijn, spontaan bijeen zijn gekomen om u dit signaal te laten horen. De consequentie van ons standpunt is, dat wij in het kader van de fusie niet meer kunnen amenderen en alleen nog zullen reageren met een principieel 'neen'.

Daarom richten wij een oproep aan alle hervormden, die de Nederlandse Hervormde Kerk en haar belijdenis liefhebben, om, op de plaats waar zij staan, weerstand te bieden.

U bij uw beraadslagingen de leiding van uw gedachten in het spoor van Schrift, Confessie en Kerkorde toewensend, verblijven wij met de meeste hoogachting en na broederlijke groet,

Ds. C.J.P. van der Bas, Hoevelaken

Ds. A. Beens, Urk

Ds. M.A. van den Berg, Groot-Ammers

Ds. J. Blom, Katwijk aan Zee

Dr. J.J.C. Dee, Twijzelerheide

Ds. J. Geene, Zetten-Aandelst

Ds. W. van Gorsel, Schoonhoven

Ds. J. de Jong, Nijkerk

Ds. R. van Kooten, Soest

Ds. P. van der Kraan, Bleskensgraaf

Ds. Joh. Post, Ederveen

Ds. L.W.Ch. Ruijgrok, Middelharnis

Ds. P.J. Stam jr., Katwijk aan Zee

Ds. H. Verheul, Amersfoort

Ds. W. van Vlastuin, Wouterswoude

Ds. P. Vermaat, Maassluis

Ds. A.P. Voets, Hoevelaken

Ds. P. de Vries, Opheusden

Ds. H. Zweistra, Maartensdijk

Correspondentie-adressen:

Dr. J.J.C. Dee, Dorpsstraat 17, 9287 LW Twijzelerheide, tel. 05113-1431.

Ds. R. van Kooten, Albert Cuyplaan 2-B, 3764 TR Soest, tel. 02155-26366.

Hartekreet van de Confessionele Vereniging

Ook de Confessionele Vereniging in de Nederlandse Hervormde Kerk heeft zich met een brief tot de Hervormde synode gericht. We **drukken** deze eveneens af.

Aan de Generale Synode van de Nederlandse *Hervormde Kerk Leidschendam*

Zwolle, 8 november 1993

Geachte Leden van de Generale Synode,

In het begin van dit jaar mocht de Confessionele Vereniging van u het verzoek ontvangen te reageren op het concept-Kerkorde van de toekomstige Verenigde Kerk. Gaarne hebben we aan uw verzoek voldaan en amendementen ingediend. Uit de aangebrachte herzieningen is gebleken, dat de werkgroep Kerkorde hierop serieus is ingegaan. Al zijn er voor ons moeilijke punten gebleven en moet de verdere behandeling in de trio-synode afgewacht worden, zijn we hier dankbaar voor!

Gezien het in het begin van de vergadering van de triosynode rond het ordevoorstel geschiedde en het niet ingaan op onze voorstellen betreffende de classes, zijn we echter met grote zorgen vervuld over de voortgang van het Samen op weg-proces. Juist dit incident toont aan, hoe moeilijk afgevaardigden van de verschillende kerken elkaar begripen.

Wanneer dit op het synodale vlak al zo moeilijk is, hoe moet het dan straks **gaan** in klassicale vergaderingen, waarin gedwongen afgevaardigden van gemeenten, die weinig of geen samenwerking kennen, alles moeten doen?

Daarom doen we op u een dringend beroep de werkgroep Kerkorde te verzoeken het door artikelen van ordinanties **en/of** overgangsbepalingen mogelijk te maken, dat er behalve de klassicale vergaderingen, waarin het kerkelijk gesprek gevoerd wordt, desgewenst bovenplaatselijk structuren kunnen komen, waarin hervormde gemeenten en uiteraard daarnaast gereformeerde kerken overleg kunnen plegen over in het bijzonder hen rakende zaken, zoals dit voor de evangelisch-lutherse gemeenten in hun synode mogelijk is. Gedacht zou kunnen worden aan **subclasses**, die eventueel met naburige classes zouden kunnen samenwerken.

De mate van samenwerking is in de diverse regio's van ons land zeer verschillend. Om een geestelijk groeiproces van eenwording mogelijk te maken zal hiermee daadwerkelijk rekening moeten worden gehouden.

Temporiseren van het eenwordingsproces lijkt ons daarom gewenst! Bij de invoering van de nieuwe kerkorde van 1951 zijn de kerkvoogdijen, die zich niet aan die kerkorde wilden aanpassen met wijsheid en geduld tegemoet getreden, zodat thans na veertig jaar door de nieuwe regeling de laatste van deze kerkvoogdijen zich toch nog aan kunnen passen, zonder dat aan het

kerkelijk leven onherstelbare schade is toegebracht. Wij hopen, dat u thans dezelfde wijsheid en hetzelfde geduld zult mogen hebben ten aanzien van die hervormde gemeenten, die niet fuseren en die prijsstellen op een bovenplaatselijk verband, waarin ze tot hun recht kunnen komen, zodat zij **zich** in het geheel van de kerk thuis zullen kunnen voelen. U **Gods** leiding toewensend bij uw beraadslagingen, met vriendelijke groeten,
namens het Hoofdbestuur van de Confessionele Vereniging,
J. ter Steege, voorzitter
W.A.B. Hagens, secretaris

Het is duidelijk, dat deze brief minder diep graaft dan de eerder geplaatste. Met name de trouw aan Schrift en belijdenis komt hier nauwelijks uit de verf. Al wordt deze brief als een hartekreet aangeduid, in feite verliest **ze** zich in formele bezwaren. Sterker spreekt hier in **Hervormd Weekblad** van 18 november jl. ds. J.G. Bamhoom, die tegelijk met dr. J.J.C. Dee overwegend confessionele bezwaren aanvoert. Boven zijn artikel staat dan ook 'Opheffingsuitverkoop vaderlandse kerk bezegeld'. We geven het ter documentatie door.

Het is zaterdag **13** november **1993**, half vier in de namiddag. Een klaterend applaus belooft de werkgroep Kerkorde voor het vele werk, ter totstandkoming van het (herziene) concept Kerkorde ten behoeve van de 'Verenigde Protestantse Kerk in Nederland' verricht. Niet meer dan **19** synodeleden, in de schaars verlichte vergaderzaal van het gerenommeerde 'Avifauna' te **Alphen** aan den Rijn bijeengekomen, blijken tegen het ontwerp te hebben gestemd; op een geheel van **160** deelnemers een naar het schijnt te **verwaarlozen** minderheid, die uiteraard niet bij machte is, de opheffingsuitverkoop van geestelijke en zedelijke waarden, met grote zorg door haar signaleerd, een halt toe te roepen. Wat zouden die weinige vertegenwoordigers van de Gereformeerde Bond en de Confessionele Vereniging immers, hoezeer ook door hun vertragingstechnieken als lastpakken ervaren, die hun tijd niet verstaan, tegen zulk een geweldige overmacht vermogen?

Amendementen

De trio-synode heeft gesproken. Het respectabel aantal amendementen, ingediend om de toekomstige kerk een althans nog eni-

germate Gereformeerd karakter te geven: onder de tafel verdwenen.

Niet dat de voorstellen in ronde bewoordingen als ondeugdelijk of niet ter zake zijn aangemerkt. O nee, niets daarvan! Meer dan eens zelfs viel hun een alleszins lovend commentaar ten deel, maar toch ook niet meer dan dat, Uiteindelijk besliste de vergadering, vrijwel steeds gehoorzaam de door de commissie aangegeven weg bewandelend, in negatieve zin, gelijk weleer die kerkeraad in het oude Saksenland eens deed met betrekking tot een voorslag, door zijn predikant gedaan en naar diens gevoelens in feite reeds aangenomen: 'Dominee heeft gelijk, maar we moesten het maar niet doen!'

En zou het hierbij nu om bijkomstigheden gaan, wij zouden ons, wel verre van over een en ander te willen mokken, bij de uitslag hebben kunnen neerleggen. Een mens moet – dat behoort immers bij het mens-zijn – een nederlaag kunnen incasseren. Maar nee, zo liggen de zaken beslist niet. Het gaat hier immers niet om bijkomstigheden, maar om dingen, die voor ons van het hoogste belang zijn. Of is het soms een kleinigheid, wanneer in het voorgestelde kerkorde-artikel over de bediening van de Heilige Doop de kinderdoop niet langer als de gangbare praxis wordt aangemerkt of wanneer, **o.m.** waar het de deelname aan de viering van het Heilig Avondmaal betreft, de openbare geloofsbelijdenis een tweede – om niet te zeggen derderangs – plaats krijgt toebedeeld? Of om nog een ander voorbeeld te noemen: is het slechts een bagatel te achten, wanneer, en dat op naar onze stellige overtuiging zeer aanvechtbare gronden, de kerkelijke bevestiging en inzegening van het huwelijk haar rechtmatige plaats van jaren in onze kerkorde kwijtraakt en als in het artikel over de eredienst de term 'huwelijksdienst' angstvallig vermeden en voor het woord 'trouwdienst' ingeruild wordt.

Wat dit laatste betreft: voor de argeloze lezer, zoals ook ondergetekende zich ten deze tot voor kort nog mocht weten, is dit ongetwijfeld niet meer dan een kwestie van taalgebruik, voor hen echter, die hebben ingezien, dat het nu gekozen begrip ook voor andere 'relaties van liefde en trouw' de weg dient vrij te maken, niet minder dan een teken aan de wand, dat de kerk van de toekomst bepaald weinig goeds te bieden heeft!

Luisteren

DE BIOGRAFIE!

Wat er al niet verscheen en verschijnt over K. Schilder, een goede en complete levensbeschrijving is er niet bij. In die leemte is nu voorzien door een uitnemend Schilder-kenner: dr. **J.J.C. Dee**. Van zijn hand verscheen het eerste deel van de Schilder-biografie. Het beschrijft Schilders leven en werk tot zijn inaugurele rede in januari 1934.

In dit boek komt Schilder vooral als gezaghebbend, maar niet-onomstreden predikant en als gedreven schrijver/journalist naar voren. Uiteraard werpt de biografie ook een helder licht op wat voor velen tot nu toe een duistere periode was in Schilders leven: de belangrijke studietijd in Duitsland. Opvallend is ook de ruime aandacht die de auteur geeft aan Schilders trilogie 'Christus in Zijn lijden', een hoogtepunt in Schilders exegetisch, dogmatisch en homiletisch werk.

Dr. **J.J.C. Dee**: **K. Schilder zijn leven en werk deel I (1890-1934)**

Gebonden, 429 pag., f 49,50 – Verkrijgbaar in de boekhandel

ET LABOR
CONFES NTER

Oosterbaan & Le Cointre b.v. Postbus 25 – 4460 AA Goes Tel. 01100-15591

Wanneer wij ons de gang van zaken ter synode nog eens voor de geest halen, bekruipt ons een gevoel van machteloosheid, doch tevens van onbehagen. In zijn openingswoord, op de vrijdagmorgen gesproken, hield de praeses van de Gereformeerde synode, ds. P. Boomsma, de aanwezigen voor, dat zij naar elkaar dienden te luisteren, waarbij hij tevens, aan de hand van een voorbeeld uit de praktijk, liet zien, wat niet-luisteren inhoudt. Na afloop van de vergadering vragen wij ons in gemoede af, of de meerderheid van de synodeleden – de respectieve praesides en de leden van de werkgroep inclusief – wel echt geluisterd heeft, ja, of men, in de ban van een welhaast neurotische behoefte aan 'ruim' denken – en in de praktijk blijkt dit ruime denken, hoe veelvuldig ook bezongen, vaak helemaal geen denken te zijn! – de stem van hen, die het denken der vaders trouw wensen te blijven, wel heeft willen horen. En een vraag, hieruit voortvloeiend: is er ter synode nu wel echt eerlijk gehandeld? De vraag stellen is haar beantwoorden. **Eén** van de in onze ogen meest verdrietige ervaringen, zowel te Lunteren als in ons nationale vogelpark opgedaan, is wel deze, dat men niet, zoals men van vertegenwoordigers der kerk zou mogen verwachten, bij de Heilige Schrift, hoezeer ook met de mond als bron en norm van ons denken en handelen beleden, is te rade gegaan, doch dat men zich, vanuit het verlangen naar een kerk, die vogels van diverse pluimage onderdak vermag te bieden, door de geest des tijds de wet heeft laten voorschrijven. De aantekening van het Gereformeerde Jongeren-synodeberaad bij het voorgestelde kerkorde-artikel over het opzicht: 'Wij hebben moeite met "het opzicht", "vermaan" en "tucht"'. Dit soort woorden past niet meer in deze tijd', is o.i. niet minder dan een graadmeter, die het gevoel van het overgrote deel der synodeleden duidelijk weergeeft. En om nog een tweede specimen van de sterke behoefte aan 'grensverlaging' bij deze en gene te noemen: daar, waar men aan de openbare geloofsbelijdenis als onopgeefbare regel in het kerkelijk verkeer wenst vast te houden, wordt de kerkeraad niet langer geacht 'onderzoek te doen' naar hetgeen de aanstaande lidmaten tot een en ander beweegt, nee: 'de kerkeraad verstaat zich met hen, die voornemens zijn, belijdenis van het geloof af te leggen'. Hoe dit 'zich verstaan met' is bedoeld, mag een ieder zelf uitmaken...!

Minderheden

Zo zouden er nog meer voorbeelden van de door ons gesignaleerde verruiming van grenzen te noemen zijn, maar wij dienen ons te beperken. Daarom tenslotte nog slechts een tweetal kanttekeningen van meer algemene aard.

Terecht is vanuit de gelederen der tegenstemmers de vinger gelegd bij de aanhoudende zorg, waarmee in de nieuwe kerkorde de Lutherse traditie bejegend wordt, terwijl de minderheid, die het Gereformeerde erfgoed wenst te bewaren – een minderheid, die getalsmatig gezien het handjevol Lutheranen geheel en al in de schaduw stelt – in feite niet dan geringschattend bezien wordt. Maar wat zou men in de kerk van de toekomst ook moeten aanvangen met lieden, die de jaarlijkse bid- en dankstond voor gewas en arbeid en de traditionele Oud- en Nieuwjaarsdienst expliciet onder de in de kerkorde der Verenigde Kerk te noemen kerkdiensten opgenomen wenst te zien?

Tot belijden geroepen

Artikel 12.1 van het ontwerp kerkorde stelt, dat 'de gemeente is geroepen, te blijven in de weg van het belijden van de kerk'. Ongetwijfeld een prachtige volzin, die, aangevuld met hetgeen in hetzelfde artikel (lid 7) over de 'toepassing van de middelen die met kerkelijke tucht gegeven zijn', wordt gezegd, ons op papier een voorbeeldig functionerende kerk in het uitzicht stelt. Maar wat zal er van een en ander in een kerk, die de respectieve

gemeenten zo bedenkelijk veel ruimte voor onderling sterk uiteenlopende praktijken meent te kunnen bieden, in feite terecht komen? De kerkgeschiedenis der eerste eeuwen van onze jaartelling heeft ons het beeld ener zegetocht van het evangelie nagelaten: een zegetocht, die naar de mens gesproken slechts mogelijk is gebleken door de standvastigheid van hen, die, niet wijkend voor de geest van de tijd, dit evangelie niet met de mond en metterdaad hebben uitgedragen. Zij allen wisten zich, hoewel 'door vele verdrukkingen' (Hand. 14 : 22) aangevochten, op weg naar het Koninkrijk van God. Anno 1993 weten Hervormden, Gereformeerden en Lutheranen zich, op papier door een uitermate 'ruimhartige' kerkorde-in-concept bijeen te houden, eveneens samen op weg – maar wij vragen het opnieuw – waarheen weten zij zich op weg? Naar hetzelfde koninkrijk, dat zijn fundament heeft in het offer van onze Heiland, Jezus, die de Christus is?

Dat onze bede die der vaders zij: 'Behoed uw Kerk, o God, zet uit haar palen; zij kenn' eerlang geen grenzen meer! Dat elk in naam van onzen Heer de knieën voor U buig' en alle talen uw lof herhalen'.

W.G. de Vries

STICHTING AFBOW

De stichting **Afbouw** te Kampen stelt; zich ten doel de beoefening van de gereformeerde theologie te bevorderen door met name te helpen 'bij de financiering van proefschriften ten dienste van promoties aan de Universiteit te Kampen'.

Voor haar inkomsten is de stichting geheel aangewezen op giften van meelevende kerkleden.

Inlichtingen worden graag gegeven door het bestuur

C. Trimp (05202-14869)

R. Kamphuis (05202-26248) en

J.G. de Kimpe (05202-16384).

Giften, die fiscaal aftrekbaar zijn, worden graag ingewacht via bankrekeningno. 63.18.36.934.

ten name van Stichting Afbouw

p/a Hoefblad 4

8265 GM Kampen.

Postrekening van de Credit Lyonnais Bank te Kampen: 806552.

HOTEL 'DREYEROORD'
OOSTERBEEK
tel. 085-333169

**'hotelwaar mevrouw zich UIT
en meneer zich THUIS voelt
Fam. Van der Straaten**